PRO VERITATE

DIE ALGEMENE CHRISTELIKE KERK

DAVID PERK

Traditionalism and adaptation in Israel

ANDRÉ HUGO

Christenburgers vir die 21ste eeu

E. A. DU PLESSIS

Sexuality is a moral issue

By die Hoofposkantoor as Nuusblad geregistreer
Registered at the Post Office as a Newspaper

Volume VIII No. 6 / Jaargang VIII Nr. 6 October 15 Oktober 1969

PRO VERITATE

CHRISTELIKE MAANDBLAD VIR SUIDELIKE AFRIKA

CHRISTIAN MONTHLY FOR SOUTHERN AFRICA

IN HIERDIE UITGAWE . . .

- In 1937 het 'n teologiese professor van die Ned. Geref. Kerk 'n ernstige pleit gevoer vir die ekumeniese beweging van ons tyd. Bl. 3
- David Perk bespreek die waarde en betekenis van die godsdienstige tradisie in die huidige Israel. Bl. 6
- Prof. A. M. Hugo dui die riglyne aan vir 'n verantwoordelike opvoeding van ons kinders tot burgers van die 21ste eeu. Bl. 8
- 'n Werkstuk van eerw. John de Gruchy vir die seksie „Kerkvernuwing" van die onlangse Al-Afrika Kerkekonferensie te Abidjan, oor die struktuur van die kerk vir 'n nuwe tyd, verskyn op Bl. 10
- Mnr. E. A. du Plessis bespreek die Suid-Afrikaanse wetgewing oor seksuele verhoudings tussen blankes en nie-blankes Bl. 12
- Prof. B. B. Keet vertel o.m. van die teenswoordige diskussie in teologiese kringe oor die vraag of die Christendom suiwer „religieus" en of dit 'n sosiale Christendom moet wees. Bl. 14
- Vr. L. Balink, Rooms-Katolieke priester te Viljoenskroon, O.V.S., konfronteer ons selfgemaakte Christus met die Christus van die evangelie. Bl. 15

IN THIS ISSUE . . .

- In 1937 a theology professor of the Dutch Reformed Church earnestly pleaded in favour of the ecumenical movement of our time. P. 3
- David Perk discusses the value and significance of religious tradition in modern Israel. P. 6
- Prof. A. M. Hugo gives an outline of our responsibility of educating our children to be citizens of the 21st century P. 8
- A working paper by the Rev. John de Gruchy prepared for the section on the Renewal of the Church at the Abidjan Assembly of the All Africa Conference of Churches, 1969, on structuring the Church for a new age, appears on P. 10
- Mr. E. A. du Plessis discusses the South African legislation on sexual relationships between whites and non-whites P. 12
- Prof. B. B. Keet tells, inter alia, of present discussions in theological circles on the question whether Christian faith should be purely religious or social. P. 14
- Fr. L. Balink, Roman Catholic priest at Viljoenskroon, O.F.S., challenges the Christ of our making with the Christ of the gospels. P. 15

REDAKSIE

REDAKTEUR:
Dr. B. Engelbrecht.

REDAKSIONELE KOMITEE:
Biskop B. B. Burnett; Eerw. J. de Gruchy; Eerw. A. W. Habelgaarn; Eerw. E. E. Mahabane; Eerw. J. E. Moulder; Ds. C. F. B. Naudé, (Voorsitter); Prof. dr. A. van Selms.

ADMINISTRASIE/ KORRESPONDENSIE

SIRKULASIEBESTUURDER:
Dr. W. B. de Villiers.

Alle briewe vir die redaksie en administrasie aan: Posbus 31135, Braamfontein, Johannesburg.

INTEKENGELD

Intekengeld is vooruitbetaalbaar.

Land- en seepos: R1 (10/- of $1.40) — Afrika; R1.50 (15/- of $2.10) — Oorsee; 17/6 — Engeland.

Lugpos: R2.00 (£1 of $2.80) — Afrika; R3.50 (£1.17.6 of $5.00) — Oorsee; £2 — Engeland.

Tjeks en posorders moet uitgemaak word aan Pro Veritate (Edms.) Bpk., Posbus 31135, Braamfontein, Johannesburg.

LET WEL

Die redaksie van Pro Veritate verklaar dat hy nie verantwoordelik is vir menings en standpunte wat in enige ander artikel van hierdie blad verskyn as die inleidingsartikel en redaksionele verklarings nie.

PRO VERITATE verskyn elke 15de van die maand.

(Prys per enkel-eksemplaar 10c)

Gedruk deur Prompt Drukpers (Edms.) Bpk., Harrisstraat 11, Westgate, Johannesburg.

INLEIDINGSARTIKEL—

Die Kleurlinge se Keuse en Christelike Politiek

Hoe die uitslag van die onlangse verkiesing van die Verteenwoordigende Kleurlingraad ook al geïnterpreteer mag word, daar kan in alle eerlikheid tog net een gevolgtrekking uit gemaak word. Dit is dat die oorwinning wat die Arbeidersparty by die stembus behaal het, 'n duidelike „nee" beteken van die kant van die Kleurlingbevolking vir die gedagte dat hulle eie heil, en daarmee die heil van gans Suid-Afrika, geleë sou wees in 'n politiek wat ons landsbevolking verdeel in aparte, eksklusiewe en teenoormekaarstaande nasionalismes.

Tog staan 'n mens verstom oor die manier waarop blanke nasionalistiese politieke skrywers die onloënbare feite, met 'n onbeskaamde brutaliteit teenoor die waarheid, presies die teenoorgestelde laat sê as wat dit klaarblyklik sê. Daar is selfs van hierdie nasionaliste wat die Arbeidersparty dit met uitgesprokenheid kwalik neem dat hy as party bestaan. Aangesien die Kleurlingraad kragtens sy daarstelling en uit die aard van sy bestaan 'n apartheidskepping is, word dit beskou as 'n teenspraak in sigself dat daar ook 'n party kan wees wat die hele gedagte van apartheid verwerp. Nog ernstiger word hierdie anomalie deur die feit dat hierdie party verreweg die grootste steun vanuit die Kleurlingbevolking ontvang het, en op grond daarvan daarop aanspraak gemaak het dat in die benoeming van 20 lede vir die Raad deur die blanke regering, hiermee rekening gehou moes word.

So 'n vertolking van die feite is natuurlik, vanuit 'n Christelik-etiese oogpunt gesien, uiters bedenklik. Eerstens is die ontkenning van die waarheid altyd presies aan die leuen gelyk. Tweedens ontsê dit mense wat ook 'n eie mening daarop nahou, die reg om hierdie mening uit te spreek. Derdens maak dit van die gedagte wat aan die bestaan van politieke partye ten grondslag lê, 'n klug deur van die veronderstelling uit te gaan dat, aangesien die Kleurlingraad 'n uitvloeisel van die apartheidspolitiek is, dit aan alle Kleurlinge die verpligting oplê om pro-apartheid te wees. Gewetensdwang, in watter vorm ook al, is nie slegs 'n vergryp teen die grondgedagte van die demokratiese partye-stelsel nie, maar in sy wese is dit onchristelik. Sou hierdie nasionalistiese politieke skrywers, wat hulleself ook Christene noem, nou werklik verwag dat gewetensvryheid die prys is wat ons Kleurlinge bereid moet wees om te betaal vir die reg om te stem terwyl hierdie stemreg wat aan hulle gegee is, boonop nog daarop bereken is om hulle permanent uit te sluit van medeseggenskap in die sentrale regering van ons land? Dit is immers al erg genoeg dat die blanke regering met sy voorbehoud om self 20 van die 60 lede van die Kleurlingraad te benoem, 'n voorsorgmaatreël getref het om te verseker dat, hoe die Kleurlinge self ook mag voel, sy beleid deur hulle gevolg sal word.

Dat die uitslag van hierdie verkiesing vir die blanke nasionaliste 'n ontnugtering was, laat hulle self maar net duideliker blyk hoe meer hulle dit probeer wegpraat en verdoesel. Tog is die duidelike keuse van die Kleurlinge iets waaroor Suid-Afrika dankbaar behoort te wees. Pleks van om dit te interpreteer soos wat die blanke nasionaliste dit graag wil interpreteer, sou dit tog veel verstandiger wees om ag te gee op die ernstige vraag wat daarmee deur 'n nie-blanke bevolkingsgroep van gedugte betekenis op hierdie tydstip aan Suid-Afrika gestel word. Dit is nl. die vraag of daar ooit enige goed vir ons land kan voortkom uit 'n politiek wat hom dit ten doel stel om binne dieselfde landsgrense 'n aantal eksklusiewe nasionalismes te kweek. Dit is tog ongelooflik naïef om te verwag dat so 'n politiek tot 'n vreedsame saambestaan en naasbestaan van die verskillende bevolkingsgroepe in ons land sal lei. Dit is tog voor die hand liggend dat die diskriminerende en vernederende wette wat die weg is waarlangs hierdie doel bereik wil word, niks anders bewerk nie as dat die blanke bewindhebbers daarmee besig is om 'n tydbom te bou wat vroeër of later, katastrofaal vir die hele Suid-Afrika, moet bars.

Die uitslag van die Kleurlingverkiesing het aan die lig gebring dat hier ten minste een nie-blanke groep is wat hom nog nie deur die begeestering van 'n nasionalistiese selfbewussyn laat beetneem het nie. En die blanke bewindhebbers moet hulleself afvra of daar maar 'n greintjie wysheid in is om hulle eie eksklusiewe nasionalistiese ideologie op die nie-blanke bevolkingsgroepe van ons land af te dwing en sodoende iets wat nie behoort te bestaan nie en wat miskien nog verhoed kan word, op 'n kunsmatige wyse te forseer.

'n Mens huiwer om daaraan te dink wat die uitslag sou wees as 'n dergelike verkiesing op hierdie tydstip onder al die Bantoe bevolkingsgroepe in ons land sou plaasvind. In nabetragtings oor die Kleurlingverkiesing is daar deur blanke nasionaliste o.m. met voldaanheid verwys na die Transkei, waar die ideologie van aparte nasionalismes deur al hoe meer mense aanvaar word. Hierdie selfde proses word met vertroue voorspel wat die Kleurlingbevolking betref. Daar is ongetwyfeld ook onmiskenbare tekens dat 'n nasionalistiese selfbewussyn nie slegs in die Transkei sterker word nie, maar dat dit besig is om onder die Bantoe in die hele Suid-Afrika te ontwaak. Apartheid is besig om in hierdie opsig 'n fatale sukses te word. Fataal, want — daaroor hoef ons geen twyfel te hê nie — nasionalistiese selfbewussyn onder die Bantoe sal uiteindelik nie uitloop op 'n Suid-Afrikaanse vrederyk waarin nege of tien volke as eksklusiewe nasionaliteite rustig sal saamwoon, elkeen tevrede met wat hy het, elkeen gelukkig onder sy wingerdstok en onder sy vyeboom nie. Ons beleid van afsonderlike nasionaliteite en identiteite het Suid-Afrika gewis nie immuun gemaak teen die Black Power-beweging wat die nie-blankes oor die wêreld heen wil verenig, aanvuur en besiel nie. Inteendeel, niks kan die grond daarvoor so goed voorberei as juis hierdie beleid nie. Daarby dien juis ook die Afrikaner-nasionalisme en alles wat dit bereik het, vir die nie-blankes as die inspirerendste voorbeeld van die weg waarlangs hulle ook uiteindelik tot volle self-

verwesenliking kan kom. Maar watter blanke sal dit durf waag om die onvermydelike deurwerking van die Black Power-gedagte en 'n nie-blanke magskonsolidasie as 'n opgaande daeraad vir Suid-Afrika te sien?

Die hele apartheidspolitiek getuig van die grootste gebrek aan realisme wat daar maar onder mense denkbaar kan wees. Dit is die politiek van stiksieniges wat deur hulle eie nasionalistiese hartstogte en die obsessie om hulle eie „identiteit" (en al die voordele wat dit inhou) te beskerm, só verblind is dat hulle nie meer kan merk wat hulle besig is om te skep nie. Die keuse van die Kleurlinge tydens hulle onlangse verkiesing, moet gesien word as 'n hand wat voor die blanke bewindhebbers opgehou word om hulle tot halt te roep. Gaan hulle hulle daaraan steur? Of gaan hulle blind en domweg op hulle ingeslane weg volhard? Gaan hulle met hierdie onrealistiese en roekelose politiek volhou totdat hulle Suid-Afrika in die afgrond gaan stort?

In ons opskrif hierbo het ons in verband met die Kleurlinge se keuse gepraat van Christelike politiek. Dit slaan nie slegs op die eise van waarheid en geregtigheid waaraan die politiek te alle tye moet beantwoord nie. Politiek as sodanig is 'n heilige saak. In die politiek, by uitnemendheid, is die mens medewerker van God. Op die politieke leiers rus die verantwoordelikheid om Gods wêreld so in te rig dat dit vir almal bewoonbaar en die lewe vir almal leefbaar sal wees. Politiek mag geen opportunistiese spel wees nie. Dit mag ook geen roekelose geëksperimenteer wees nie. Waar dit wel die geval is, waar realisme en verantwoordelikheid ontbreek, daar kan géén politiek, al is dit, soos apartheid, nog so **„Christelik**-nasionaal", daarop aanspraak maak om Christelik te wees nie. Die koers wat die Kleurlinge laat blyk het dat hulle nie wil gaan nie, is 'n gevaarlike koers — vir almal in Suid-Afrika. Vir blank en nie-blank moet dit op onheil uitloop. Daarom is dit 'n onchristelike koers.

EDITORIAL

The Coloureds' Choice and Christian Politics

No matter how the outcome of the recent election of the Coloured People's Representative Council be interpreted, only one conclusion can in all honesty be drawn from it. That is that the victory gained at the polls by the Labour Party implies a clear "no" on the part of the Coloured population to the idea that their salvation, and with it the salvation of the whole of South Africa, is to be found in a politics dividing the population of our country into separate and mutually exclusive nationalisms.

Yet one is dumbfounded by the way in which white nationalist political pundits are twisting the facts into saying precisely the opposite of what they obviously signify. Some of these nationalists are even outspokenly holding it against the Labour Party for existing as a party. Since the C.P.R.C. is a creation of apartheid both by virtue of its establishment and the nature of its existence, it is regarded as self-contradictory that there can be a party which rejects the whole idea of apartheid. The anomaly is heightened by the fact that this party has received by far the greatest support from among the Coloured population and then demanded that this should be taken into account in the nomination of the twenty members of the Council by the white government.

Seen from a Christian ethical viewpoint, such an interpretation of the facts is, of course, utterly questionable. In the first place, the denial of the truth is always equal to the lie. Secondly, people who hold their own opinions are thereby denied the right to express this opinion. Thirdly, it reduces to a farce the idea which lies at the root of the emergence of political parties by basing itself on the presupposition that, since the C.P.R.C. emanated from the politics of apartheid, it compels all Coloureds to be pro-apartheid. Coercion of conscience, in whatever form, is not only a violation of the root idea of the democratic party system, but is unchristian in its essence. Do these nationalist political pundits, who also call themselves Christians, really expect our Coloureds to be prepared to pay the price of freedom of concience for the right to vote, whilst this vote which has been given them is calculated permanently to exclude them from a share in the control of the central government our our country? Surely it is bad enough that the white government, with its proviso of itself appointing twenty of the sixty members of the C.R.P.C., has taken the precaution of ensuring that, whatever the Coloureds themselves may feel, **its policy** would be followed by them.

By their attempts at explaining it away and glossing it over, the white nationalists themselves are only giving clearer evidence of their disillusionment at the outcome of this election. Yet the clear choice of the Coloureds is something for which South Africa should be grateful. Instead of interpreting it like the white nationalists would like to interpret it, it would surely be far wiser to pay attention to the serious question thereby posed to South Africa at this juncture by a non-white population group. It is the question whether any good for our country can ever issue from a politics which sets itself the purpose of nurturing a number of exclusive nationalisms inside the same national boundaries. It is surely naive to expect that such a politics will lead to a peaceful co-existence of the various population groups in our country. It is surely quite obvious that the discriminatory and degrading laws with which it is sought to effect this purpose will achieve nothing more than the construction of a time-bomb by the white rulers which must sooner or later, catastrophically for the whole of South Africa, explode.

The outcome of the Coloured election has brought to light that here is one non-white group which has not yet allowed itself to be carried away by the enthusiasm of a nationalistic self-consciousness. And the white rulers must ask themselves whether there is the slightest grain of wisdom in thrusting their own exclusive nationalist ideology

upon the non-white population groups of our country and thus artificially enforcing something which ought not to exist and which can perhaps still be prevented.

One hesitates to think of the outcome if a similar election were to take place at this juncture among all the African population groups in our country. In their reflections upon the Coloured election some white nationalists have referred with satisfaction to the Transkei, where the ideology of separate nationalisms is being accepted by a growing number of people. This same process is confidently being predicted with regard to the Coloured population. There are undoubtedly also unmistakable signs that nationalistic self-consciousness is becoming stronger not only in the Transkei, but that it is busy awakening among the Africans in the whole of South Africa. In this regard, apartheid is busy becoming a fatal success. Fatal, for nationalistic self-consciousness among the Africans will not eventually lead to a South African reign of peace in which nine or ten people will peacefully co-exist as exclusive nationalities, each one satisfied with what it has, each one happy under its vine and under its fig tree. Our policy of separate nationalities and identities has decidedly not made South Africa immune against the Black Power movement which is uniting, inspiring and firing the imaginations of non-whites all over the world. On the contrary, nothing is designed to prepare the way for it so effectively as precisely this policy. What is more, Afrikaner nationalism itself and everything it has ,attained serves as the most inspiring example for the non-whites of the way along which they too can ultimately attain to full self-realisation. But which white man will dare to see the inevitable penetration of the Black Power idea and a non-white consolidation of might as a rising dawn for South Africa?

The whole politics of apartheid gives evidence of the greatest lack of realism imaginative among men. It is the politics of myopics who have been so blinded by their own nationalist passions and their obsession to protect their own "identity" (and all the advantages it entails) that they can no longer observe what they themselves are creating. The choice of the Coloureds during their recent election must be seen as a hand held up before the white rulers, calling them to halt. Are they going to take any notice of it? Or are they blindly and foolishly going to persist in the course they have taken? Are they going to continue with this unrealistic and reckless politics until they push South Africa over the precipice?

In our caption above we have spoken of Christian politics. This does not only refer to the demands of truth and righteousness to which politics has to correspond at all times. Politics as such is a holy matter. In politics, **par excellence,** man is the collaborator with God. The responsibility rests on political leaders so to arrange God's world that it will be inhabitable by all and life be livable for all. Politics dare never be an opportunist game. It dare also never be reckless experimentation. Where this is the case, where realism and responsibility are absent **no** politics even if, like apartheid it be called **"Christian** National", can claim to be Christian. The course which the Coloureds obviously do not prefer is a dangerous course — for everybody in South Africa. It must lead to disaster for both whites and non-whites. Therefore it is an unchristian course.

'n Boodskap aan die Kerk in 1937 — of in 1969?

'n Teologiese professor van die Ned. Geref. Kerk het op 1 Desember 1937 in 'n toespraak wat hy tydens 'n kerklike plegtigheid gehou het, 'n ernstige pleit gevoer vir die ekumeniese beweging van ons tyd. Volgens 'n berig in „Die Kerbode" van 8 Desember 1937, is daar „met grote aandag en soos later betuig, met instemming" daarna geluister. Ons plaas 'n gedeelte van hierdie belangwekkende toespraak hieronder, onveranderd, omdat die aktualiteit daarvan ná byna 32 jaar onveranderd gebly het, selfs miskien groter is as op die tydstip toe dit gehou is. Die naam van die persoon wat die rede gevoer het, noem ons eers aan die einde. Lees asseblief wat hier staan en probeer om vir uself uit te maak wie dit tog kon wees wat reeds in 1937 so 'n klokheldere getuienis kon laat hoor. So ken ons hom immers nog. Maar ken ons die Ned. Geref. Kerk, waarin dit indertyd „met grote aandag en met instemming" aangehoor is, ook nog so? Dit is stellig nie so seker nie.

DIE ALGEMENE CHRISTELIKE KERK

Wat moet ons verhouding wees tot die ekumeniese beweging van ons tyd? 'n Kant-en-klare antwoord wil ek nie uitspreek nie, maar ek wil probeer om die rigting aan te dui waarin ons, na my beskeie mening, behoort te beweeg. Hiertoe sal dit nodig wees om enkele begrippe eers nader te verklaar.

WESE VAN DIE KERK

Ons bely in Art. IX van die Apostoliese Geloofsbelydenis: „Ek glo aan 'n heilige, algemene, Christelike Kerk". Van hierdie kerk sê ons Heidelbergse Kategismus in vraag en antwoord 54: „Wat glo jy van die heilige, algemene Christelike Kerk? Dat die Seun van God uit die ganse menslike geslag vir Hom 'n gemeente wat tot die ewige lewe uitverkies is, deur sy Gees en Woord in die eenheid van die ware geloof van die begin van die wêreld af tot aan die einde toe vergader, beskerm en on-

derhou en dat ek daarvan 'n lewende lid is en ewig sal bly" Hiermee stem ook ooreen wat ons Nederlandse Geloofsbelydenis in Art. 27 sê: „Ons glo en bely 'n enige, katolieke of algemene Kerk wat 'n heilige vergadering is van almal wat waarlik in Christus glo, wat hulle hele saligheid in Jesus Christus verwag en gewas is deur sy bloed, geheilig en verseël deur die Heilige Gees." Hieruit blyk dat volgens ons belydenis die wese van die kerk bestaan uit almal wat in Christus glo; waar daar 'n vergadering van ware gelowiges is, daar is die kerk. Protestante is dit in hierdie opsig eens; selfs Luther, wat die wese van die kerk gesoek het in die suiwere verkondiging van die Woord, het tog in werklikheid nie hierdie opvatting verwerp nie, want hy het daarby gevoeg dat Gods Woord nooit sonder Gods volk sal wees nie. Die ware wese van die kerk word dus gevind in die gelowiges van alle tye en geslagte, tale en rasse, in hemel en op aarde, die groot gemeenskap van die heiliges wat in Christus Jesus hul enigste Saligmaker vind. In hierdie sin spreek ons van die onsigbare kerk wat geestelik is en saak van geloof; maar daaruit moet allermins afgelei word dat die sigbare kerk uit iets anders sou bestaan. Inteendeel, die sigbare kerk vir sover dit Christelik is, kan alleen die openbaring wees van die geestelike, onsigbare werklikheid. Dis waar, die praktyk laat ons dikwels iets anders sien, maar dit neem nie weg nie dat die wese van die kerk bepaal word nie deur die ongelowiges, skynheiliges en hipokriete wat in die kerk is nie, maar deur dié wat waarlik in Christus glo. Die vermenging van gelowiges en ongelowiges in die empiriese verskyning van die kerk sal in die teenswoordige sondige bedeling bly voortduur; daarvan spreek onse Heiland in die gelykenisse van die onkruid onder die koring en die slegte visse in die net. Die skeiding kan alleen plaasvind by die voleinding. Ten spyte egter van dié vermenging is daar tog ook waaragtige, geestelike lewe wat tot openbaring kom en dit is dié wat die wese ook van die sigbare kerk bepaal. Alles wat daarmee in stryd is, is geen kerk nie, maar skynkerk, valse kerk.

EENHEID

Die vraag is nou, hoe moet ons die geestelike eenheid wat in Christus onder alle gelowiges bestaan, ook tot uiterlike verwesenliking bring? Daar is sommige wat meen dat wanneer ons maar die eenheid van die kerk bely as saak van geloof, ons dit dan tot die skimmeryk kan verwys as iets wat wel tot ideaal dien, maar wat nooit die rustige gang van ons aardse lewe moet kom versteur nie. En as 'n mens soms die skrille teenstelling tussen hierdie artikel van ons algemene, ongetwyfelde, Christelike geloof en die werklikheid waarneem, dan verwonder jy jou nie daaroor dat iemand ironies verklaar het dat ons verplig sal wees om die artikel só te amendeer: Ek glo aan 'n heilige, algemene Christelike Kerk, maar ek is jammer dit bestaan nie! U sien die strekking — wat sou ons sê van iemand wat bely: ek glo aan 'n ewige lewe, maar ek is jammer dit bestaan nie! Die feit was ons moet besef, is dat die eenheid van die Christelike Kerk nie iets is wat geskep of bewerk moet word nie; dit bestaan reeds en dit moet alleen tot uitdrukking kom. Die vraag na die vorm wat dié uitdrukking moet aanneem, stel ook meteens die probleem waarvoor die ekumeniese beweging van alle tye staan. Laat ons nie smalend spreek van die verskillende, dikwels mislukte poginge wat aangewend is om hierdie essensiële eis van die Christendom te vervul nie, want eis bly dit, hoe vergeefs die poginge ook mag gewees het en hoe onoorkomelik die moeilikhede ook mag skyn. Die sigbare kerk moet almeer in ooreenstemming met sy onsigbare argetipe hervorm word, moet al suiwerder openbaring wees van die onsigbare werklikheid. Die verdeeldheid wat daar op Protestantse bodem bestaan, bly 'n aanklag teen ons, 'n sonde wat nie goed te praat is met mooi woorde soos pluriformiteit nie.

VERSKEIDENHEID

Daar is twee moontlike weë in hierdie verband. Ten eerste kan dit betoog word dat die onsigbare kerk sy volkome verwesenliking vind in een enkele kerkformasie en dat alles wat daarbuite val, buite die kerk is en derhalwe ook buite die saligheid. Dit is die oplossing van die Roomse Kerk en van die meeste sektes en sektaries-gesindes in alle kerke. Hierdie oplossing hoef ons nie op te hou nie; dit is te maklik en dit stry met die feite. Die ander moontlikheid is dat ons uitgaan van die standpunt dat die een kerk sy uitdrukking vind in die talryke, byna ontelbare kerke en sektes en Christene wat buite alle verband staan, 'n bonte verskeidenheid met baie meer kleure as die rok van Josef uit ons ou Statevertaling, wat sy eenheid dan nie in eenvormigheid maar juis in die verskeidenheid vind. Daarby word gewoonlik ook die op sigself baie juiste opmerking gemaak dat alle ware skoonheid bestaan uit identiteit te midde van verskeidenheid. Die moeilikheid hier is egter dat die ondervinding ons wel veel van die verskeidenheid laat sien, maar so weinig van die eenheid. Ons glo aan 'n algemene Christelike Kerk, maar ons sien verdeelde, verskeurde, mekaar benydende en bestrydende kerke wat selfs in hierdie haglike tye mekaar nie kan vind nie. Verskeidenheid is wel noodsaaklik om die eenheid nie te laat ontaard in dooie eenvormigheid nie, maar dan moet die verskeidenheid nie tot teëstellings opgevoer word nie. Daar moet egter 'n weg wees om die eenheid tot uitdrukking te bring. *Hoe* dit tot stand gebring moet word, is die probleem waarvoor ons staan.

LEER EN LEWE

Ons verwerp al dadelik die rigting wat meen dat as alle leerstellige vraagstukke uitgeskakel word, die eenheid dadelik bereik sal word op grond van gemeenskaplike sedelike doeleindes wat ons kan nastrewe. Laat ons die Christelike *lewe* bevorder, sê hulle, en al die spekulasies aangaande die leer laat rus. So alleen sal ons 'n gemeenskaplike taak kan aanpak en volbring. Hulle vergeet egter dat op die gebied van die sedelike eise van die Christendom daar ook groot verskil kan bestaan, verskille wat saamhang met die leerstellige ondergrond daarvan. Dit is wonderlik hoe moeilik dit vir sommige mense is om te verstaan dat leer en lewe nou eenmaal nie van mekaar geskei kan word nie. As niks anders ons daarvan oortuig nie, dan behoort die opkoms van Bolsjewisme en Fascisme vir die mens van die twintigste eeu dit tog begryplik te maak. Wat sou hierdie magte beteken het sonder hul filosofies-leerstellige (of moet ons sê godsdienstig-leerstellige) ondergrond? By name is die Christelike lewe ondenkbaar sonder 'n leer, want die Christendom is evangelie, is die blye boodskap van Gods genadige ontferming in Christus Jesus, en 'n boodskap moet geformuleer word. Word daarop geantwoord: goed, maar laat ons die boodskap in sy eenvoudigheid verkondig soos dit in die Skrif voorkom en alle dogmatiese besinning daaroor vermy, dan is my wederantwoord: Sodra die boodskap tot ons kom, gaan dit deur ons verstand en ons hart en spreek ons uit hoe ons die boodskap verstaan. Dit is ons belydenis en vandaar die verskille, al gaan ons almal terug na een en dieselfde Skrif. In

een woord, ons kan nie anders nie; ons is so gemaak. Maar nou is dit 'n feit wat nie vergeet moet word nie, dat geen enkele kerk daar aanspraak op kan maak dat hy 'n volmaakte weergawe van die Skrif in sy konfessie besit nie; hulle kan alleen spreek van meer of minder suiwerheid in die verklaring wat hulle daarvan gee. En net soos 'n Christelike Kerk in sy lewe vele gebreke en sondes kan hê en tog nog Christelik kan wees (vgl. Paulus se briewe aan die gemeente van Korinthe) so kan dit ook in sy belydenis gebreke en selfs foute hê en tog nog Christelik wees. In alle geval is dit nie moontlik om te bepaal net hoeveel wel en hoeveel nie suiwer moet wees in sy belydenis om die aanspraak van 'n kerk op Christelikheid te regverdig nie. Dit is met die kerk gesteld soos met die enkele gelowige. Op die vraag, hoeveel 'n mens moet weet om salig te kan word, het Rome met sy bekende leer van die *fides implicita* geantwoord: ten minste twee dinge — dat God is en dat Hy 'n beloner is van dié wat na Hom soek. Daarin word dan implisiet begrepe die ganse inhoud van wat die kerk leer omtrent die weg van saligheid. Die Reformasie egter het hierdie kwantitatiewe, intellektuele berekening verwerp en in die plek daarvan gestel 'n kwalitatiewe, persoonlike verhouding. Die saligheid van die gelowige hang nie af van hoeveel hy weet nie, maar van sy verhouding tot God in Christus Jesus. En hier is dit eenvoudig onmoontlik om kwantitatiewe berekenings te maak — dit verskil ook in die afsonderlike gevalle so wyd as die enkele persone van mekaar verskil. Nie dat die kennis, ook na sy intellektuele kant, nie van die grootste belang is nie. Vir die normale mens altans is dit die weg waarlangs hy tot geloofsvertroue kom; ons geloof is nie 'n blinde geloof nie, maar rus op 'n sekere, ontwyfelbare kennis. Insonderheid vir die kerk is die belydenis noodsaaklik, omdat die verwaarlosing daarvan so maklik kan lei tot valse leer en gevolglik tot valse lewe. Alleen moet ons beklemtoon dat die *wese* van die kerk nie geleë is in die suiwerheid van sy belydenis nie, maar in die feit dat dit 'n vergadering is van ware gelowiges.

MINIMUM-GRONDSLAG

Dieselfde vraag wat in die Reformasie-tyd opgekom het ten opsigte van die minimum van kennis wat die enkele gelowige moet besit, onstaan nou weer ten opsigte van die ekumeniese kerk in hierdie vorm: wat is die minimum wat in die leerstellige grondslag vereis word vir Christelike kerke om met mekaar te verenig in hul gemeenskaplike taak? Moet dit nie ten minste die fundamentele waarhede van die Christendom wees nie? Maar die vraag is juis: wat is die fundamentele waarhede van die Christendom? Wat vir die een fundamenteel is, kan vir die ander van bykomstige aard wees. Goed besien, is alle waarhede van die Christendom fundamenteel; die onderskeiding wat ons maak, hang eenvoudig saam met die mate van insig wat ons in dié waarhede verkry het. Dat daar weinig sal bereik word deur die vasstelling van 'n minimum as voorwaarde vir samewerking, bewys die ontwikkelinge op kerklike gebied, insonderheid op gereformeerde bodem. Want dit is die bedroewende feit wat ons moet konstateer dat daar op gereformeerde erf almeer verbrokkeling en versplintering intree. Ek wys u slegs op die skeiding wat tot tweemaal toe binne enkele jare in die Presbiteriaanse Kerk van die Verenigde State plaasgevind het; op die afsydigheid van alle Christelike bewegings wat nie van onverdagte gereformeerde karakter is nie, hoewel daar ook stemme opgaan om teen dié isolasie te waarsku. Ek verwys u na dr. H. H. Kuyper se woorde (*Heraut*, 12 September 1937): „Metterdaad, we loopen gevaar als Gereformeerden te veel ons op te sluiten in ons eigen huis en te weinig rekening te houden met hetgeen in de wereld om ons heen ook op kerkelijk gebied zich afspeelt"; en dié van dr. G. Keizer *(De Bazuin)* na aanleiding van Oxford en Edinburgh: „En die driehonderdvijftig afgevaardigden uit honderdacht verschillende kerkgemeenschappen zijn ook onze naasten! Indien Kalvijn zich zoo afzijdig had gehouden van de anderen in zijn dagen, nooit zou het Kalvinisme die invloed hebben verworven die het eerst ná hem verwierf". M.i. sal dit altyd gebeur wanneer 'n gereformeerde minimum gestel word as voorwaarde vir nouer aansluiting. Want dan sal daar selfs skeiding kom oor die vraag wat gereformeerd is of nie, getuie die onverkwiklike stryd tussen broeders van dieselfde huis rondom die Internasionale Kalvinistiese Kongres in Amsterdam enige jare gelede.

GRENSE

Miskien sal dit reeds vir u duidelik geword het wat die rigting is waarin ons, na my beskeie mening, moet beweeg. Daar staan geskrywe: „Hieraan sal almal weet dat julle my dissipels is, as julle liefde onder mekaar het", en kragtens hierdie band van eenheid sal die wêreld ook sien en glo dat Jesus die Here is. Daar moet dus in die eerste plek die goeie wil wees om mekaar te verstaan en te waardeer. Ongetwyfeld tog is daar 'n baie breë gemeenskaplike terrein (ook leerstellig) waarop ons mekaar kan ontmoet sonder om die dinge te beklemtoon wat ons van mekaar skei. Vandaar uit kan dan voortgewerk en voortgebou word. Klaarblyklik lê die konfessionele vraag dus nie soseer aan die begin as aan die end van die weg wat die ekumeniese kerk moet bewandel; dit moet nie as voorwaarde nie maar as doel van sy arbeid gestel word. Daar moet 'n getuienis ook van die kerk as geheel uitgaan en die inhoud van daardie getuienis is deel van die taak wat hy moet volbring. Hierom moet gebid en gewerk word totdat God op sy tyd en op sy wyse die volkome uiterlike eenheid tot stand bring. Want net soos alle gawes van God ontvang word, moet ons na dié eenheid strewe, daarom bid, daarop wag. Begryp my goed, ek pleit nie vir die vervaging of vervlakking of uitwissing van alle verskille nie, maar ek pleit vir verdraagsaamheid, vir liefde tussen die lede van die een liggaam van Christus; en dit is as ek my nie heeltemal bedrieg nie, ook die standpunt van die ekumenese beweging van ons tyd. Elke kerk behou en waardeer sy eie belydenis, arbei selfs tot verryking daarvan en bring die vrug van sy arbeid ten dienste van die kerk as geheel. As Paulus skrywe: „Daar is nie meer Jood of Griek nie, daar is nie meer slaaf of vryman nie, daar is nie meer man en vrou nie; want julle is almal een in Christus Jesus", dan wil hy seker nie te kenne gee dat al hierdie verskille uitgewis is nie. Wat hy wel sê, is, dat dié verskille geen beletsel moet wees vir die eenheid wat daar in Christus Jesus moet wees nie. Daarom, geen uitwissing van grense nie, maar ook geen optrekking van mure wat die een van die ander volkome afsluit nie. Vir interkerklike samewerking moet ons iets hê om by te dra — dit is ons eie; maar om te kan bydra, moet ons die aanraking met ander soek anders bly hulle altyd onkundig omtrent wat ons het en ons omtrent wat hulle het. Laat ons veral ons wag om elke beweging tot interkerklikheid met argwaan te bejeën en te spreek asof so iets sonde is wat ons teen ons eie kerk pleeg. Dit het onder ons mode geword om elke teken van interkerklike same-

werking te probeer smoor met die lelike, grammatikaal onjuiste term „interkerkisme" wat eintlik 'n *contradictio in terminis is.* Want waar „kerkisme" bestaan word die *„inter"* volkome uitgesluit, en dit is juis hierdie *kerkisme* waarvoor ons op ons hoede moet wees. Laat ons nie vergeet nie, dit is deel van ons kerklike belydenis wat ons elke Sondag uitspreek: Ek glo aan 'n heilige, algemene Christelike Kerk, die gemeenskap van die heiliges.

SEKTARISME

As iemand miskien nou onder die indruk gekom het dat met hierdie uiteensetting weinig waardering vir en liefde tot ons eie Ned. Geref. Kerk aan die dag gelê word, dan is ons antwoord: dit is juis omdat ons die ryke en heerlike gawes dankbaar op prys stel, wat God aan ons kerk sowel op die gebied van die lewenspraktyk as op die gebied van die leer in sy skone gereformeerde erfenis geskenk het, dat ons op hierdie deel van sy roeping met alle erns die nadruk lê. Want die gevaar is nie denkbeeldig nie dat in hierdie land waar God ons kerk geplant het en waar dit in die verlede soveel heilsame vrugte gelewer het, dit nou die weg van die afgeskeie sektarisme gaan bewandel; dat dit uit vrees of wat ook al sy roeping nie wil aanvaar om tot seën te wees vir die hele kerklike en volkslewe nie, maar hom gaan afsluit in sy eie kring, selfgenoegsaam en selftevrede, terwyl hy vergeet dat wie sy lewe wil behou, dit sal verloor. Die houding van wat ek sou wil noem goedwillige neutraliteit wat deur ons kerk teenoor die Christenraad van Suid-Afrika ingeneem word, strek hom nie tot eer nie en maak dat sy invloed al meer gaan verminder in ons vaderland en in die groot wêreld daarbuite. Maar dit is nie die vernaamste rede waarom ons so spreek nie. Die groter of kleiner invloed wat 'n kerk uitoefen, kan nooit die kragtigste beweegrede vorm van sy optrede nie. Die motief lê baie dieper. Dit is nl. dat so 'n houding in stryd is met die waarheid wat ons bely. Dit is in stryd met die Christendom wat nie 'n saak is van bloed of bodem, ras of kleur nie; die Christendom is wêreldwyd in sy omvang. „So lief het God *die wêreld* gehad". Dit is by name in stryd met die gereformeerde Christendom wat hom nooit in 'n hoekie met 'n boekie opgesluit het nie, maar van die begin af internasionaal en interkerklik opgetree het. En as daar ooit 'n tyd was dat die Christendom 'n eenheidsfront moet vertoon, dan is dit stellig nou. In die woorde van Adolf Keller is dit vir die Christendom van Midde-Europa (nie alleen nie, maar van die hele wêreld) „vyf minute voor middernag". Ons kan ons nie losmaak van daardie deel van Christus se liggaam nie; wat daar gebeur, gaan ons almal aan. Dit word hoog tyd, het iemand verklaar, dat die Christelike kerke in een kamp kom — dit kan wees 'n konsentrasiekamp!

(Rede uitgespreek deur prof. B. B. Keet by die sluitingsplegtigheid van die Teologiese Kweekskool te Stellenbosch op Woensdag, 1 Desember 1937).

Traditionalism and adaptation in Israel

DAVID PERK

There can be few places in the world that evoke the degree of curiosity about the place religion occupies in a community as Israel does, for religion has been so much part of Israel's past that it is difficult to think of a purely secular Israel.

The diaspora is still inclined to regard Israel as a national entity upholding and transmitting ancient Israel's spiritual heritage, even knowing that the individual there is free to respect it or not, as he may wish.

At a time when Israel is facing threats to its very existence, it may seem inopportune to discuss the influence of religion on its way of life. The sacrifices in life, energy and material the present war of attrition exacts imposes a strain on her that would break a nation having as little of these things to sacrifice, without her strength of mind and will to survive. Her daily life goes on, however, and at the same time she is bending her resources to survive she is engaged on a programme of nation-building that conveys Israel's meaning and message to the world.

COMMON REVERENCE

Formal religion is as irrelevant to the majority of Israel's citizen's as it is to most people in other countries. Israel, however, is one of the few countries in today's world that has a party representing its religious elements both in its parliament and cabinet, and, as a consequence, legislation never reaches the statute book before the religious standpoint has been considered, even if it is not always accepted. And when legislation gives effect to it, it may not have the support of the mass of the people.

What then is the value of a way of life that to the extent that it is shaped by religious traditionalism has not necessarily the consent of the majority of people? The strange, and perhaps not so strange, situation in Israel is, that the attitudes to formal religion mostly belong to the extremes of the ultra-orthodox and the irreligious. The gulf between them is bridged, however, by a common reverence for the ancient historic and religious origins of Israel, and for the monuments that remain to this day as an undying record of their past glory and influence.

That the religious person daily pays homage to the spirit of the past in his prayers and in his religious way of life may appear to distinguish him from the irreligious. But deep in the soul of the Israeli, whether religious or not, stirs a feeling for the past that is not only revealed in reverence for its history and monuments, but which comes to expression in times of national crisis and jubilation in a manner that can only be described as religious.

No one who witnessed the scenes at the Western Wall, when East Jerusalem fell to Israel, could doubt that the wordless emotion displayed there by the so-called irreligious sprang from, and expressed, the same sense of religious awe and submission as was conveyed in the prayers of the religious.

Israel has grown into a modern state, with all the paraphernalia that goes with modernity. Nothing, however, can obliterate, or even seriously obscure, the religiously-inspired tenor of Israel's communal life. The spiri-

tual heritage of attachment to Israel and of a godly way of life that the tribe of Abraham initiated when it came to rest in Palestine has been transmitted from generation to generation through the centuries, and is responsible not only for the Jewish resettlement of Palestine, but for the social code it has evolved.

REAL

However fictional the association between God, Israel and Jewry may appear to some to be, it has been real enough, in part, at any rate, even to the non-religious Jew, to revive his interest and urge to retrace his steps to the land of his forefathers. It was to Palestine that the Hebrew felt directed by divine will to proceed, at the beginning of Jewish history, and if the non-religious Jew cannot accept the concept of divine direction, he is, nevertheless, the inheritor of the fruits of the inspiration that did accept it.

The belief that God destined the Jew to inherit Israel, uniting Jewry to God and to Israel, laid the foundations of the Jewish nation and of Jewish history. Israel owes its existence today to the religious impulse which originally gave it life and to the tenacity and traditionalism of the Jew which has sustained the religious inspiration and Jewish association with Israel through the centuries.

If the religious Jew has kept alive the Jewish association with Palestine through the centuries of the Dispersion, so that in the fulness of time Jews from all corners of the earth, without distinction, have been enabled to return to their ancient homeland, he is today rewarded by a homeland that has been constructed and defended by the zeal, devotion, exertions and sacrifices of them all. They share equally in the spiritual heritage which gave birth to it at the dawn of time, and in the tasks of today, which give it a physical shape to conform to the times, and a meaning and message, for Jewry and the world, that links it with Israel's spiritual past. Every authentic Israeli is a contributor to the spirit no less than to the body of modern Israel.

TRADITIONALISM

The religious Jew may wish that life in Israel was more traditional, and the non-religious Jew that it was less governed by religious imperatives and prohibitions. But in their common love of Israel and its past they accept each other in mutual regard and responsibility, as integral parts of Israel's past and present.

When the Six Day War broke out, in 1967, the religious as the non-religious elements knew that their fates hung together. Whilst the one placed it in God's hands, and the other in the care of their courage and equipment, they were equally prepared to defend Israel to the death. And when victory came, orthodox and non-orthodox Jews flocked to the Western Wall to join in thanksgiving to God, the one immediately ready with the formulae of prayer to give expression to it, and the other gladly joining in the holy community, created, like a flash, by the occasion.

If any single influence has provoked a revolt against religion in Israel, it is the unbendingness of the traditionalist, who, because he hallows past inspiration and precept, tends to see the new and present views and modes as profane. The sanctity of the original inspiration and impulse cannot, however, be preserved and protected by embodying it in unyielding formula and procedure.

Adhesion to a past which rejects advances in knowledge and the accompanying changes in living techniques shows a fear of change that betrays a lack of faith in the lasting meaningfulness and vitality of the Jewish religion and tradition, however much the traditionalist may deny such a lack.

Reference is recurrently made to the dictum in Ethics of the Fathers (1, 1), "make a fence round the Torah," to support orthodoxy's uncompromising stand against change. But all that this attitude has succeeded in achieving is the alienation of the masses, who have found it easier to adapt to changing life around them than to adhere to unevolving forms and formulae.

Whether the individual has remained in the ranks of the orthodox and has bent Jewish traditional religious life to fit in with his living and personal conditions, or has gone over to the Reform Movement, to establish an authority for adaptation, adaptation sustains religion. If the individual cannot adapt he divorces himself from religion and the synagogue.

This is as true of orthodoxy in Israel as elsewhere. But in Israel the individual who frees himself from the shackles of religious dogma and ritual remains in the country of Judaism's origin and in the community that carries on Jewry's life that originated there.

CONTINUOUS INSPIRATION

Inspiration is as continuous as life, and as creative. There is no finality to inspiration. The creativity that belongs to inspiration reshapes ad adds to the heritage man receives from his forebears.

The enfencing of tradition in sanctification of it, and to prevent irreligion, robs man, however, of the opportunity to grow in spiritual recognitions and expressions, and, in the ultimate, fails in its purpose.

Man's relgion is essentially the recognition of the divine order and the place and responsibility man has been vouchsafed in it. The acknowledgment of this recognition, that should shape daily life, has been so routinized by unvarying religious practice that the spirit of religion tends to get lost in formula and ritual, and man leaves religion, because he can no longer find the spirit in it, and not because he has no belief in the spirit.

The irreligion that can be seen in Israel, as elsewhere in the world, has the same origin. It is, to no little extent, the mass response to the rigid dogmatism of institutional religion.

If it is not possible to capture and translate the spirit of religion into static terms, it does not help the apprehension of the spirit by sanctifying the terms, nor by characterising as profanities the changes in them demanded by developments in man's living circumstances and comprehensions.

To sustain his identity, the Jew of the diaspora, in the past, clung to shadowy images of a historic past, to a sense of belonging to a historic and religious entity and to fixed religious custom and performance that had, however, lost its inspiration for most. Today, he can obtain support and reinforcement of it in a sense of identity with modern Israel. And no less in the life and outlook of the Israeli, who, in outward form, does not submit to Jewish traditionalism, than in that of the religious Jew in Israel, will he find that he is once again in the stream of continuous inspiration from the spiritual heritage of ancient Israel.

Israel is so bound up in the Jewish mind with the Jewish religion and Jewish religious history, that, however irrational it may be, the Jewish visitor from the diaspora unconsciously expects to find a religious people inhabiting it. When he has got over the surprise at finding that it is not so, he will be free to recognise that the spirit of history and of religion can be expressed in living terms that are no less meaningful to the individual than ancient custom and practice.

CHRISTENBURGERS VIR DIE 21ste EEU

PROF. DR. A. M. HUGO

(Weergawe van 'n voordrag gehou tydens 'n onderwyskonferensie van die Morawiese Kerk op Mamre, K.P., op 28 September 1968).

Die 21ste eeu is net om die draai. Nog net dertig jaar, nog net een mensegenerasie — dan is die 20ste eeu verby; dan is ook hierdie tweede millennium van die Christelike era verby, en dan staan die wêreld op die drumpel van die derde millennium na die geboorte van die Saligmaker.

As die Romeinse digter Vergilius in ons dae kon herleef, sou hy wellig opnuut 'n profetiese gedig kon maak oor die nuwe eeu wat gaan aanbreek, net soos hy destyds gedoen het.

„Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo."

„Groots begin weer van nuuts af aan die wentelgang van die eeue".

Maar het dit alles enige besondere betekenis? Moet ons 'n bygelowige vrees (of hoop) koester, net omdat 'n nuwe eeu en 'n nuwe millennium gaan begin?

Die geskiedenis vermeld dat, toe die einde van die eerste millennium op hande was, in die jaar 999 na die geboorte van Christus, die nasies van Europa vreesbevange was. Die einde van die wêreld was daar! En so verskriklik barbaars was die tyd, so verwilderd was die volke, so diepgesonke die kerk, dat ons hulle nouliks kan blameer dat hulle so gevoel het.

Ook in ons dae is daar baie mense, ook kerkmense en selfs teoloë, wat in die verwildering van ons tyd die gewisse tekens van die naderende oordeelsdag meen te bespeur. Met sulke gedagtes moet ons egter baie versigtig wees, al bely ons met ons hele hart dat ons in al ons handel en wandel steeds gerig moet wees op die wederkoms van Christus, op die toekoms van die Here. Dit is egter nie die rede waarom ek vandag so bepaaldelik wil praat oor die 21ste eeu nie.

Ek doen dit eenvoudig omrede van die feit dat die seuns en dogters wat nou op die skoolbanke in u klaskamers sit, almal — as hulle gespaar bly — die aktiewe jare van hul volwasse lewe sal deurbring in die 21ste eeu: in die jare 2010, 2020, 2030 . . . vreemde jaartalle om aan te hoor, vreemde syfers om op papier te sien! Ja, vir ons is dit vreemd, maar vir hulle sal dit nie vreemd wees nie. Ons leerlinge van tans gaan burgers wees van die 21ste eeu.

SUID-AFRIKA

In watter soort land sal hulle dan lewe? Hoe sal Suid-Afrika van die 21ste eeu daar uitsien?

Laat ons argumentshalwe aanneem dat daar in die jaar 2,000 in hierdie mooi land nog altyd plek sal wees vir bruinmense en witmense, en dat dit teen daardie tyd nog nie 'n land vir swartmense alleen geword het nie. Dan staan dit soos 'n paal bo water dat Suid-Afrika 'n veel *voller* land sal wees as wat dit tans is, en daarom ook 'n land waar daar nog veel meer kontak tussen die verskillende rassegroepe sal wees as wat nou die geval is. Ek sal dit kortliks toelig.

Dertig jaar gelede het ons nog op skool geleer dat Suid-Afrika 'n totale bevolking van 10 miljoen het. Vandag staan die syfer op 19 miljoen, en binnekort sal dit 20 miljoen wees. Dit verteenwoordig 'n vermeerdering van 100% in dertig jaar, d.w.s. binne een geslag. Hoe gaan dit lyk in die jaar 2,000? Na konserwatiewe skatting sal ons dan 'n bevolking hê van 35 miljoen, en sommige praat selfs van 42 miljoen. Aangesien die werklike toename van bevolking meestal vinniger is as wat verwag word, kan ons seker met veiligheid voorspel dat ons in die jaar 2,000 'n bevolking van om en by die 40 miljoen mense sal hê — maar eerder meer as minder. Dit verteenwoordig dan weer eens 'n toename van 100% binne 30 jaar.

Die van ons wat gespaar sal bly om daardie tye te belewe, sal dan 'n bevolkingsdigtheid sien waarvan ons op hierdie oomblik geen benul het nie. Vir elke mens wat vandag hier rondloop, sal daar dan *twee* wees. Klein dorpies soos Mamre en Darling sal dan groot dorpe wees. Groot dorpe soos Paarl, Wellington, Worcester en Stellenbosch sal dan stede wees. En ons stede sal uitgegroei het tot groot *metropoleis* wat soos reusagtige vlekke in die landskap sal lê. Dit is nie 'n baie aangename vooruitsig nie. Groot dele van die Westelike Provinsie wat vandag nog oop ruimte en wilde veld is, of fraaibewerkte plaasgrond, sal dan toegebou staan met duisende en nogmaals duisende huise, met fabrieke, skole, garages; om van groot dubbelpaaie maar te swyg. Op die Kaapse Vlakte sal geen oop gaatjie meer wees nie. Hierdie kusgebied langs die Atlantiese Oseaan sal 'n groot bevolking dra.

KONTAK

Om aan hierdie groot bevolking van Suid-Afrika 'n bestaan te verskaf, spreek dit vanself dat daar minstens tweemaal soveel industrieë sal wees as wat daar vandag is. Ons land sal, meer nog as wat tans die geval is, die industriële reus van die Afrikaanse vasteland wees. Maar *industrie* beteken altyd *arbeid;* en in 'n veelrassige land soos Suid-Afrika beteken dit ook onvermydelik: daaglikse *ontmoeting* tussen die verskillende rasse. Geen apartheidsbeleid sal dit ooit verhoed nie. Industrieë beteken verder ook *kantore*, duisende kantore; en dit sal voorwaar nie net witmense wees wat in daardie kantore sal werk nie. Wat dan nog van al die administratiewe werk wat noodwendig saamhang met die bestuur van groot dorpe en stede? Wat van al die skole? Dit mag wees dat sekere sektore ook dan nog altyd op die lees van rassegroepe geskoei sal wees; ek weet nie. Daar kan in dertig jaar so geweldig veel gebeur. Maar een ding staan vas: daar sal méér kontak tussen die rasse wees, en nie minder nie. Die blote feit van die digtheid van ons bevolking sal dit vanself meebring. Geen apartheid kan voor hierdie proses standhou nie. Woonbuurte kan geskeie wees; maar as die geskeie woonbuurte naderhand tot op mekaar se grense uitgebrei het, wat dan? As die geskeides rug aan rug op dieselfde bed lê, wie sal hulle dan nog uitmekaar hou?

Op die lange duur word dit dus eenvoudig 'n kwessie van getalle. Hierdie getalle vra ruimte. En ons ruimte is nie onbeperk nie. Dit is onvermydelik: die Suid-Afrika waarin ons kinders oor dertig jaar sal woon en werk, sal 'n land wees wat nie minder geïntegreerd sal wees as wat dit nou is nie, maar meer geïntegreerd.

BURGERS VIR SUID-AFRIKA

Nou is die vraag: Hoe moet ons ons kinders opvoed vir daardie groter, voller en meer geïntegreerde Suid-Afrika van die 21ste eeu?

In die eerste plek is dit duidelik dat ons hulle sal moet opvoed vir die *hele* Suid-Afrika, met *almal* wat daarin woon. As ons hulle opvoed in 'n geestelike wêreldjie wat begrens word deur die rassegroep waartoe hulle behoort — of dit nou bruin, wit of

swart is — dan is ons hopeloos onrealisties. Meer nog, dan is ons besig om hulle 'n groot en onherstelbare onreg aan te doen. As ek my studente sou oplei vir 'n sogenaamde „witmansland" en u sou u leerlinge en studente probeer oplei vir 'n „kleurling-tuisland", met „kleurling-dit" en „kleurling-dat", dan is ons arbeid tevergeefs, want dan lei ons hierdie jongmense op vir 'n wêreld wat nog nooit bestaan het nie en ook nooit sal bestaan nie.

Of Suid-Afrika in die jaar 2,000 uit 'n losse versameling van klein splinterstaatjies sal bestaan, en of dit 'n unie sal wees, of 'n federasie, of wat ook al, een ding is seker: dieselfde oseane sal nog altyd teen dieselfde kuste aanspoel, en agter hierdie selfde land breed en solied lê in al sy uitgestrektheid; en die 40 miljoen mense van al die rasse en soorte wat in hom woon, sal nog altyd, maar dan ook meer as ooit, genoodsaak wees om met mekaar klaar te kom.

Dit is so eenvoudig, en tog word word dit so uiters selde deur ons staatsliede duidelik aan ons voorgehou dat, ongeag watter staatkundige ontwikkeling daar in die toekoms hier mag plaasvind, ons in elk geval as groepe en rasse en volke met mekaar sal moet klaarkom; dat daar 'n gesonde verstandhouding tussen ons sal moet wees. En hoe kan daar ooit 'n goeie verstandhouding bestaan as daar nie begrip, waardering en respek vir mekaar is nie? Hoe kan dit daar wees as dit nie van jongs af by ons kinders ingeskerp en aangewakker word nie?

Ek hoop en vertrou dat daar skole is waar dit wel gebeur. Ek wéét egter dat daar baie skole is waar by ons kinders 'n houding gekweek word nie van begrip en waardering nie, maar van angs; waar voortdurend (en ook predikante doen dit dikwels!) gepraat word van „die vyande wat ons omring", van die „stryd" wat gestry moet word. Daar word dan meestal nooit duidelik gesê wie die vyande is en watter stryd dit is wat die arme bloedjies veronderstel word en eendag te gaan stry nie. Maar juis deur hierdie vaagheid word by die kinders 'n gevoel van *bedreig-wees* aangekweek — en *dit* is *gevaarlik!* Hitler het ook jarelank aan die Duitse volk voorgehou dat hulle van alle kante bedreig word. Die Duitse jeug is jarelank ingeprent dat daar vyande rondom is. En ons weet waarop dit alles uitgeloop het, watter ontsettende prys daardie groot volk daarvoor betaal het en nog steeds betaal.

Sal ons nie liewer aan ons kinders leer dat 'n mens eers waarlik *mens* word deur die waaragtige ontmoeting met jou medemens nie? Dat menslikheid alleen kan bestaan waar daar ook *medemenslikheid* is nie? Sal ons nie liewer aan hulle die lewenshouding van *ontmoeting* voorhou as dié van afsondering nie? Van toenadering eerder as van afsydigheid nie? So sal ons hulle ook kan leer dat die ware ontmoeting met die medemens alleen kan plaasvind wanneer ek nie oor die ander man, of die ander man oor my, wil heers nie, maar waar ek bereid is om hom te laat wees wat hy is, en hy bereid om my te laat wees wat ek is, en ons wedersyds mekaar kan respekteer soos ons is.

Hierdie dinge het almal 'n direkte betekenis vir die situasie waarin ons ons op hierdie oomblik in hierdie land bevind.

WÊRELDBURGERS

Ons mag ons egter nooit beperk tot die dimensie van hierdie land waarin ons woon nie. Hoe dierbaar hierdie land ook vir ons is, hoeseer ons ook mag voel dat ons ons eerste plig en lojaliteit aan hierdie land verskuldig is, ons mag onsself nooit sien as burgers *slegs* van hierdie land nie. Want of ons dit wil weet of nie, die 20ste eeu het alreeds van ons almal *wêreldburgers* gemaak, en die 21ste eeu sal dit nog veel meer doen. Toe aan 'n Griek wat 2,300 jaar gelede geleef het, Antisthenes die Cynicus, gevra is: Van watter land is jy? het hy geantwoord. „Ek is 'n burger van die wêreld". (Polítes eími tou kósmou). Wêreldburger, kosmopoliet — in die 4de eeu voor Christus! Maar dit is 'n woord wat vandag hier in Suid-Afrika nie erg in die guns is nie; want *nasionalisme* en kosmopolitisme kan mekaar nooit baie goed verdra nie. Ek wil natuurlik nie sê dat ons alle nasionale gevoel by die jeug moet uitroei en dit met 'n kosmopolitiese gees moet vervang nie; maar ek wil wél beweer dat, as ons ons kinders nie óók vir die groot wêreld daarbuite opvoed nie, ons hulle nie realisties opvoed nie.

Suid-Afrika sal steeds meer sy plek in die wêreld moet inneem, en — mag ek sê — met meer welslae as tans. Dit sal nie kan gebeur as ons nie die jong Suid-Afrikaners van alle rasse bewus daartoe opvoed nie. Dit is met ander woorde nie net die *groepgrense* wat in ons opvoeding deurbreek moet word nie, maar ook die *nasionale grense*. Van jongs af moet ons hulle leer dat 'n mens se verantwoordelikheid as mens en as burger nie eindig by die grense van jou eie land nie, maar dat ons ook internasionale verantwoordelikheid dra. Ons dra ook as volke verantwoordelikheid vir mekaar. Ons kinders moet van kleins af daaraan gewoond word om mense van ander tale te sien en te hoor, mense uit ander lande te ontmoet.

Onder breë lae van die Afrikaanse volk heers vandag 'n vrees vir al wat buitelands is. Daar is sommige leiers wat ons wysmaak dat dit vir ons studente gevaarlik is om hul studies aan oorsese universiteite te gaan voortsit. Beurse wat deur die Wêreldraad van Kerke aan teologiese studente toegeken is, sou dan kwansuis „beurse vir beïnvloeding" wees. Ons studente sou dan almal daar oorkant 'n „breinspoeling" ondergaan, ensovoorts. Dit is natuurlik onsin. Maar waar kom die onsin vandaan? Dit spruit voort uit 'n geestesgesteldheid wat krampagtig wil probeer verhoed dat ons jong geslag hul eie land en volk in 'n wêreldperspektief sal leer sien; wat wil probeer bewerkstellig dat al ons denke en doen en aspirasies in eng-nasionale bane gekanaliseer sal word. Meer nog, dat dit binne die nóg enger grense van die *groepdenke* ingeperk sal word.

Hierdie denkpatroon is helaas besig om sy heillose stempel af te druk op die ganse onderwys in Suid-Afrika. Daarteen moet ons tot die uiterste weerstand bied. Ons mag nie toelaat dat dit 'n houvas op ons kry nie. Ons moet ons eie denke suiwer hou, en ons moet die kinders in ons klaskamers leer om suiwer en helder te dink: dat hulle nie gaan leer om hulleself allereers as witmense of bruinmense te sien nie, maar eenvoudig as *mense* — as mense met 'n medemenslikheid wat geen grense ken nie, en wat op die vraag „Wie is jou naaste?" die antwoord sal gee wat onse Here aan ons gegee het in die gelykenis van die barmhartige Samaritaan.

CHRISTENBURGERS

Ten slotte wil ek graag iets sê oor *Christenburgers* vir die 21ste eeu.

Wyle dr. G. B. A. Gerdener van Stellenbosch het eenmaal gesê. „Die pad van Suid-Afrika loop òf deur die evangelie van Jesus Christus òf anders loop dit dood". Dit is 'n uitspraak wat ons almal kan onderskrywe. As Christene kan ons geen heil vir die toekoms van hierdie land en van die wêreld sien as daar nie in gehoorsaamheid geluister word na

die woorde van die evangelie nie. Daarom kan ons ook byna geen gewigter vraag stel nie, as dit. Hoe kan ons *Christenburgers* vorm vir die 21ste eeu? Let wel, ek sê nie net *Christene* nie; ek sê *Christenburgers*. Want die Christen is juis geroep om sy deel te doen en sy lig te laat skyn in die burgerlike lewe en in die politieke lewe. Daar was tye in die geskiedenis toe groot dele van die Christendom hulle bewus afsydig gehou het van die openbare lewe en hulle teruggetrek het in stille oorpeinsing van die ewige dinge. Soos die ou gesangvers dit uitgedruk het:

Leer mij stil op paden wandlen
Waar uw oog alleen mij ziet,
Stil verdragen, zwijgend handlen,
Al ziet mij de wereld niet. (Ges. 67)

Maar daardie dae is vir goed verby. Jesus het ons immers ook geleer dat ons, wat sy dissipels is, die „sout van die aarde" moet wees; en dit lyk waarlik asof sy kerk vandag ontwaak het tot 'n nuwe besef van wat dit beteken. Dit beteken *deelname*. Dit beteken *heiliging* van die openbare lewe deur ons persoonlike, aktiewe, leidende deelname as belydende Christene. Ook hiervoor wil ek 'n ou gesangvers aanhaal. Ges. 78, „De ware Christen de beste Burger":

O, dat Uw voorbeeld elk, en mij,
Als mensch en burger, heilig zij!
Dan wordt nooit, in den burgerstaat,
Uw naam om mijnentwil gesmaad.

Miskien sal u nou sê: Ja, dit as baie mooi, maar wat moet dié mense doen wat geen seggenskap in die landsregering het nie? Dan wil ek antwoord: Dit is natuurlik verkeerd, en dit sal ook nie ewig so bly nie. Maar deelname aan die openbare lewe beteken oneindig veel meer as net die direkte deelname aan die hoogste landsregering. Dit sluit 'n duisend dinge in, hoog en laag, groot en klein, waaraan u kán deelneem en moét deelneem. Die groot saak is dat u nie in moedeloosheid en defaitisme die hande laat slap hang nie, maar dat u *deelneem*, en waar moontlik ook *leiding gee*. As daar 'n regverdige stryd te stry is, dan moet die Christen in die voorste linie staan, met die kruisbanier in die hand. As u as Christen nie die leiding neem nie, dan gaan ander dit doen wat nie Christene is nie.

Daar is nood in Suid-Afrika. Vereenselwig u daarmee en probeer iets daaraan doen.

Daar is nood in die wêreld. Laat ons ons almal daarmee vereenselwig en na die beste van ons vermoë ook dááraan iets doen.

In hierdie gees moet ons ons kinders vorm tot ware Christenburgers van die 21ste eeu. Dan sal hulle mense wees:

Wat nie hul ras of kleur of nasionaliteit belangriker sal ag as hul *mens*wees nie;

Wie se geestelike horison nie beperk sal wees tot die grense van die land waarin hulle woon nie;

Wat geen vrees vir, of vooroordeel teen mense van ander rasse of volke sal koester nie;

Wat met gemak sal kan omgaan met mense wat anders is as hulleself;

Wat begrip, waardering en respek vir ander mense sal hê;

Vir wie die ontmoeting tussen mens en mens iets heiligs sal wees, waar heerssug geen rol mag speel nie;

Wat hul naaste sal sien daar waar Christus hom gesien het, en nie waar die rasse-ideoloë van ons dag ons wil leer om hom te sien nie;

What as Christene 'n aktiewe rol sal speel in openbare sake, elkeen na die gawes wat hom of haar toebedeel is;

Wat deur hul deelname en leiding die openbare lewe en die politieke lewe sal heilig, sodat die Naam van God ook daar verheerlik word, en hul medemense die genade en die waarheid van Jesus Christus ook in daardie dinge sal ontdek;

En ten slotte, mense wat as Christenburgers van hierdie land hulself één sal weet met die huisgesin van God oor die ganse wêreld, sodat hulle *wêreldburgers* sal wees in die nuwe betekenis wat Christus aan daardie woord gegee het toe Hy gesê het: „My moeder en my broers is hulle wat die wil doen van my Vader wat in die hemel is".

Ons almal wat onderwysende werk doen, dra 'n groot verantwoordelikheid, maar ons het ook 'n unieke geleentheid om iets van blywende betekenis te doen vir die toekoms van hierdie land en van die wêreld. Laat ons God bid om ons oë oop te maak en oop te hou, sodat ons met helder blik aan hierdie evangeliese waarhede kan vashou; sodat ons ons nie deur mensgemaakte ideologieë op allerlei dwaalspore laat lei nie; en sodat ons ons kinders en jongmense kan opvoed tot vrye, verantwoordelike, aktiewe Christenburgers vir die 21ste eeu.

STRUCTURING OF THE CHURCH FOR A NEW AGE

JOHN W. DE GRUCHY

A Working Paper for the Section of the Renewal of the Church, at the Abidjan Assembly of the All Africa Conference of Churches, 1969.

INTRODUCTION

Our understanding of structure is such that there can never be a final statement written about it. In this paper I only try to suggest some directions for the structuring of the Church in Africa today, and as such it is indebted to the various studies on the structure of the Church which have been done in recent years.

NOTES ON STRUCTURE.

1. By structure we mean the shape or form which the Church has within society. The Church cannot avoid such structure because the very nature of the Christian faith requires historical and institutional form rooted in the Gospel and the life of the world.
2. Some structures can be detrimental to the life and mission of the Church. It is the conviction of many today that many Church structures have become static and incapable of serving Christ today. This conviction is based on experience and research, and it makes our study an urgent one.
3. The structuring of the Church requires theological and sociological insight. Structure must be faithful to the Gospel and related to the situation in which the Church exists. The same structures cannot be regarded as relevant in all situations, nor in any situation indefinitely, and so the task of

structuring is a continuous one and needs to be done in a variety of situations and places. Guidelines and the experience of others are available, but must be interpreted and related in each situation.

4. The structuring of the Church can only be done by those involved in its life and witness, and it requires the insight of both laymen and ministers, theologians and sociologists, pastors and administrators.

GUIDELINES FOR THE STRUCTURING OF THE CHURCH.

(I) God's World: The Context of Structure

1. The world as God's creation is the centre of His concern and the scene of His activity. The Church only exists because the world exists, and for the sake of the world.
2. The world is not here understood metaphysically, but in terms of its created life, its peoples. It is a world in which evil and the demonic is powerfully present; it is also a world in which God has established His Kingdom of truth, peace and justice, and seeks to bring it to completion.
3. This world is the context for the life of the Church. It is a context which creates both a tension between the Church and the world as well as a relatedness. As such, the structures of the Church will stand over against the demonic structures of the world, but be related to the concerns, needs, hopes and creative efforts of the world.
4. In structuring the Church **in Africa** today, we therefore need to consider:
   (a) the diversity of the situations;
   (b) the demonic elements in the situations (some of which are part of the Church!);
   (c) the concerns of people in the situations.

(II) God's History: The Urgent Demand for Changed Structures

1. The world is not static, but the context of events which shape and and change it, sometimes rapidly and radically. These events are not to be identified as such with the activity of God, but God works out His purpose in and through them.
2. The Church is irrelevant to the world unless it relates to the changes that take place. Sometimes this will mean confrontation, sometimes uncertainty and risk, sometimes positive alignment with the changes.
3. Therefore the structures of the Church need to be dynamic and flexible, able to relate to change in the situation, and able to relate in time. Just to up-date the Church is inadequate, for by the time such up-dating takes place the situation has probably changed. The structures must be designed to move with history.
4. In structuring the Church for Africa **today,** we should actually be concerned about tomorrow, and we should be thinking in terms such as:—
   (a) creative freedom in relation to traditions;
   (b) imaginative vision to enable us to grasp opportunities when they come;
   (c) structures which have a built-in capacity for change i.e. ad hoc structures.

(III) God's Mission: The Basis for Renewal of Structures

1. The basic guide to structure rests not in the world or in history, but in what God is doing through history in the world. God's mission is to fulfil His Kingdom. This is a synonym for the redemption or salvation of the world.
2. God's mission provides the 'raison d'etre' for the Church and its structures. The Church cannot be relevant to the world it if denies its basic calling to share in God's mission. Only faithfulness to this mission gives freedom to the Church to live relevantly in the situation and not become bound to any one moment of time, or to to some false goal such as ecclesiasticism, denominationalism, secularism (as distinct from the secular). Structure must serve mission not vice-versa.
3. In structuring the Church **to be at work with Christ** in Africa today we must be aware of:
   (a) the priority of faithfulness and obedience to God's mission and Gospel;
   (b) the Church emptying itself in service and suffering, as well as prerogatives.

(IV) God's People: The Life of the Structure

1. The relationship between structures and the people who create them and who are determined by them is complicated. To simplify it, we may say that people create the structures, and therefore it is not the failure of structures but the failure of people that concerns us. At the same time, the structures that one group of people create may effectively curtail other groups from relevant and adequate mission. Concern for relevant structures, however one looks at it, requires concern for the people who are the Church — laity and clergy together.
2. Those who administer the affairs of the Church have a particular and awesome responsibility at this point. Administration or oversight must be done with a certain degree of competence, and administrators normally develop a sense of cautious responsibility that prevents any rash move or decision. This occupational hazard is no doubt necessary, but it lends itself to a static conception of the Church and its structure. Of more importance — without belittling administrative competence — is pastoral sensitivity and care, prophetic vision and leadership, and an ability to handle tensions within the Church in a creative manner.It is fatal for the life of the churches if those who in a sense control the structures see their task in terms of maintaining the 'status quo' rather than moving into the future. This leads to a breakdown in relationship between the leadership of the Church and those who, perhaps under the leadership of more charismatic persons, wish to move more radically.
3. Those who make up the congregational life of the Church, ministers, lay men and women, young and old, need to be better equipped. A trained congregation or experimental group is a 'sine qua non' for developing relevant structures. Training involves commitment and obedience to the Gospel, as well as theological competence. Theological competence should not be narrowly conceived, but understood as an ability to discern God's purpose and action in the world and how to relate to it. Furthermore, it is essential that the varied gifts of each Christian be utilized to the full, which implies amongst other things that those who are trained in disciplines other than theology have a particular contribution to make to the life and up-building of the Church in mission.

4. Much has been written about and experimented with in regard to theological education and lay training. The following remarks are very cursory:

(a) Theological education in seminaries seems to lack relevance in many instances. It would seem that the theological competence of the teachers needs to be complemented by greater understanding of the situation facing those they train, as well as a better grasp of educational method. It would seem that this implies the involvement of laymen and congregational groups in some of the sessions and seminars held at theological colleges.

(b) Much more needs to be done about continuing the education of ordained ministers. Many ministers lose touch with any real theological encounter, and unless they are particularly gifted or charismatic tend to be absorbed into static structures and become part of the problem. Furthermore, Church leaders often fail to understand younger ministers simply because they have lost touch with what is happening in theological thinking.

(c) Lay training is imperative, and thinking on this subject as well as experience, in many parts of the world, is impressive. But much more time and energy needs to be expended in Africa. The teaching ministry of the local Church, the use of group dynamics, extension seminars from Universities and programmed learning, are all of vital significance. Bearing in mind that involvement is part of true Christian learning.

Perhaps it is unnecessary to say that all of this should be ecumenically conceived and orientated.

5. New forms of ministry, especially 'ad hoc' forms centred around specific projects, seem to be indispensable for the Church of today and tomorrow. These forms must not be seen with any false sense of romanticism, nor as a 'cure-all' for an ailing Church, but as forms of obedience to Christ in changing situations. It is unfortunate that talk about and experimenting with such forms creates tension and misunderstanding within the Church. A great deal of trust and sensitivity is required by all, and we need to remember that all ministry is essentially one in Christ though it may have different forms at different times and in different situations.

Sexuality is a Moral Issue

E. A. DU PLESSIS

There appears to be good grounds for believing that a careful study of sexuality will give one a better picture about both the nature of racial prejudice (which prepares the ground for) and the actual practice of racial discrimination in countries like Rhodesia, South Africa and the U.S.A.

Prejudice means literally prejudgement (vooroordeel) and has the nasty implication that one jumps to a conclusion or makes up one's mind without having made a careful and rational study of all the issues involved. In short, prejudice is irrational since it does not have any roots in reason. This is quite clear. That many factors are involved is beyond dispute, but certainly prejudice is also a moral issue not only in that it can distort a beautiful face with cold hatred, but also because it can poison the consequences flowing from it and which invariably lead to racial discrimination. Prejudice can also instil a cold refusal into the one person which prevents him from looking upon another as a human being.

HISTORY

As far as miscegenation ("miscegenation" is itself a most unfortunate and heavily loaded word) is concerned, the historical records of the 17th century make it fairly clear that the early Dutch settlers hardly raised any objections to marriages with the local Kho-Khoin women ("Hottentots" for ethnocentric people.) In fact, Jan van Riebeeck encouraged it for lack of Dutch women. Furthermore, within less than ten years of the Dutch arrival in the Cape, slaves were imported from the Dutch East Indies, West Africa, Mozambique and Madagascar. The white visitors were habitually offered sexual hospitality in the form of female slaves. In this way, it was believed that the slave colony could be increased — as it was — and thus fulfil more efficiently their function of — which by definition was to be — economic units of the slave-masters. Colour prejudice as it is known today hardly existed then but the prevailing principle made the white group dominant and all non-whites, whether slave or free, subordinate. Official apartheid was then not necessary because the white man's position of superiority was unchallenged and unthreatened. However, the point that cries out to be made is that the female slaves were not elevated to the level of human beings by being showered with sexual hospitality, but rather debased to the level of merely satisfying these desires of the slave-masters. Female slaves thus served as pleasure instruments. This principle of superordination and subordination (i.e. the notion that one person is superior to another) is still the cornerstone of apartheid today. This is after all what the whole western world's history of slavery and colonialism is all about.

IRRATIONAL

Now it is remarkable to note that in a discussion of racial discrimination (which is the child of prejudice), racialists invariably end up by asking the fatal question: "Will you allow your daughter or sister to marry a black man?" It was Professor Gordon W. Allport who suggested that the startled person thus bombarded should reply, "Perhaps not, but I shouldn't want her to marry you either." More seriously though, the question implies that most white people are either incurably prejudiced (which is not true) or that even the most tolerant person would reply "Not yet!" It is the "not yet" which gives one a very important clue because it implies that the person may

actually have no objections to such marriages, but that she or he foresees that problems would inevitably arise for the children. The racialist who has posed this highly emotional, but irrational question assumes that his argument has clinched the matter. Superficially it appears to be a knock-out argument, but upon closer examination it only serves to tell us more about the mentality of the person concerned and the particular society in which he happens to be living. If this rather naive question demonstrates anything then it only shows rather dramatically to what depths of degradation racialist societies have sunk. If such innocent children who are also created in the image of God are to suffer then they would only suffer because of the prevailing norms and practices of the given society. The only alternative would be to change the very bases of these societies so that they would indeed become fit for the off-spring of such marriages. Surely if a society is not fit for some human beings then it is not fit for anybody to live in.

Societies like these invariably value property more highly than human beings. However it is not only property which is highly valued, but also skin colour. Skin colour or rather the possession of a fair skin has acquired special economic, social and political value. Thus if one does possess a fair pigmentation then one enjoys these facilities or privileges, but the woman or man who has a dark skin almost certainly gets an unfair share of these things. That this philosophy is unethical and morally indefensible cannot be denied. For the more one group acquires wealth and power at the expense of another, the more that group will be the personification of spiritual and moral impoverishment.

GUILT AND FEAR

It is therefore not surprising that racialist societies have placed the white woman on a pedestal — she is to be out of reach of the brown and black people. Now this attitude cannot be divorced from guilt because in all countries which have a history of slavery, the slave-masters have habitually deflowered their female slaves. This is also part of the reason that one hardly hears a person heavily weighed down by crippling prejudices ever ask "will you allow your son or brother to marry a black woman?" The human conscience, however stifled, would not permit this question which is also a revelation of the dishonesty involved in the matter. Persons blinded by prejudice would hardly admit this because they are almost always the ones who have the whip in the hands and who have special vested interests in the continuation and perpetuation of societies which are unfit for some human beings to live in. This is undeniably a moral issue.

Dissected to its bare skeleton, this argument of prohibiting interracial marriages accounts to the fact that the more black or brown people are allowed to marry white women, the fewer of the latter would be available for the white man. The demand would increase and the supply decrease. There would thus be too many men chasing too few women. Apart from the fact that it is conveniently forgotten that there are probably as many white men ready to marry black women as is already happening to an increasing extent in, for example, Europe and independent African states. What it really boils down to is that it is part and parcel of the white man's irrational fear of free competition and therefore, while he has the law in his hands he wants to make sure that brown and black people would perpetually be deprived of equal competion and equal opportunities in respect of jobs and women. The same principle applies in the Job Reservation Act whereby some jobs are exclusively reserved for whites. Guilt and fear, neither of which is rational, are the twin principles of racial prejudice and thus discrimination. This makes it a moral issue.

MYTHS

Various myths have been built up to justify these unsociable, immoral and unethical practices. Matters which are morally indefensible always need justification. Some prejudiced people claim that coloured people are more highly sexed and potent than white people. Apart from the rather nasty implication that white people must therefore be less sexually active and potent (which is extremely doubtful when one observes the results of the activities of the slave-master and colonizer) there is also no scientific basis for this. The fact that there are nearly two million human beings in South Africa who resulted from interracial sexual intercourse, suggests clearly to what extent this process has become the traditional way of life. F. Findlay calculated in 1936 already that more than half a million so-called "coloureds" crossed the border and are now "whites". There are therefore unquestionably more than three million of these people in the South Africa of today. Now, how can any human being take upon himself the extreme moral responsibility of deciding exactly who is "coloured" and who is "white?"

Other prejudiced people claim that the off-spring of mixed marriages would be inferior, but there is no scientific basis for this myth either. The reverse is more likely to be true if it serves to prevent inbreeding which is still common in some parts of the world. Like the argument that such children would suffer, it is the prevalent norms and practices of a given society that would make them to appear superficially "inferior". Thus if such a child is subjected to continual mental persecution and deprived of the necessary education, equal opportunities, adequate food and medical care, in other words if the very environment conducive to the child's general well-being is lacking then he would obviously be less useful than his other compatriots who do in fact enjoy these basic requirements. The argument at issue is therefore not whether such a child is inferior or not (this should present no problem for Christians in any case), but rather whether the society itself does not make him "inferior". This too is quite clearly a moral issue.

SEXUAL LEGISLATION IN SOUTH AFRICA

Various laws relating to the control of sexuality have been made in South Africa. The question which dominates one's mind is whether there is in fact any moral basis for them at all. They may have been expedient and even practicable under the existing norms and practices of a given society, but that still does not give them a moral basis. Furthermore, less than twenty per cent of the inhabitants are responsible for these laws which increase rather than decrease the moral responsibility weighing down the consciences of those responsible. The law of man has been elevated to a level above that of Christ which requires one to love one's neighbour as much as oneself. The parable of the Good Samaritan demonstrates very clearly who one's neighbour is, namely everybody in need, irrespective of race or religion. The sexual laws in

South Africa have certainly helped to produce a society of bad Samaritans.

It is, however, interesting to note that some of the very first laws which the Nationalist Government made since its advent to power in 1948 were those having a special bearing on sexuality. Thus in 1949 the Prohibition of Mixed Marriages, whereby marriages between whites and all non-whites were forbidden, came into force. Now in 1936 a law was already enacted which rendered marriages between whites and Africans invalid. However, in such an extremely race-conscious country, there were not many mixed marriages since the nineteenth century. Between 1925 and 1936, for instance, there were averages of only 19 marriages a year between whites and Africans, 5 a year between whites and Asians, and 77 a year between whites and coloured people. Since then interracial marriages in the rest of the world have increased by leaps and bounds. People who were not looked upon as racialists a generation or so ago, are today definitely so by the modern standards of the world.

In 1950 the Immorality Act which prohibits sexual relations between whites and all non-whites was made This law is probably the least successful. Far from serving as a deterrent, there is a steady and stubborn increase in the number of transgressors. Thus according to official figures given for the year ended 30th June, 1967, the state of affairs was as follows:

	MEN		WOMEN	
	Charged	Convicted	Charged	Convicted
Whites	671	349	18	11
Coloured	20	5	264	126
Asians	11	4	20	13
Africans	5	5	338	180

These figures speak for themselves. It is, however, safe to assume that these figures only represent the top of the iceberg for the vast majority probably evade prosecution. The problem that should be causing extreme concern is the humiliation and lack of privacy to which an individual is subjected. Furthermore, the ways in which information about suspects are gathered are so revolting that one is forced to ask oneself: "But how can a 'Christian' or 'civilised' country permit such things to happen? The point that one cannot sufficiently emphasize is whether everything is really healthy in the South African society. Is there really a moral basis for these things? If yes; which?

The moral issues involved in matters relating to sexuality and legislation are crystal clear. It is certainly a matter which cries out for more careful study and thoughtful consideration by Christians. In the meantime, while the world community frowns, all South Africans are entitled to ask: What exactly is the moral basis for these laws?

Die Kerk Buite Suid-Afrika

DIE NUWE MORALISTE

PROF. B. B. KEET

Af en toe gee „Ecumenical Press Service" 'n ‚special article' oor een of ander onderwerp van algemene belang. In sy uitgawe van 17 Julie 1.1. het hy dit aangaande die Nuwe Moraliste, waaroor in die jongste tyd soveel geredekawel is tussen dié wat sê dat die Christendom suiwer ‚religieus' moet wees en ander wat 'n ‚sosiale' Christendom bepleit.

In sy toespraak voor die Wêreldraad van Kerke in Uppsala, 'n jaar gelede, het dr. W. A. Visser 't Hooft, ere-president van die Wêreldraad, gesê. „Die vraag tussen wêreld en Kerk bly voortduur; ons kan nooit sê dat die debat geëindig het nie; ons kan alleen met die probleem saamleef en daarmee worstel". Dit is sy antwoord aan Christene wat weier om die vraag te beantwoord: wat is die mandaat van die kerk met betrekking tot die wêreld? — omdat hulle vrees vir inmenging met die politiek.

Maar tye verander. Terwyl sommige die kerke en die Christene kritiseer, omdat hulle groter inspanning oor die probleem van ekonomiese groei openbaar as oor die suiwerheid van die Christelike boodskap, is daar ander wat dit betreur dat politici ‚geestelike' bemoeiinge vertoon.

In sy toespraak voor die Franse Parlement op 26 Julie het Georges Pompidou, die nuwe president van Frankryk, gesê: „Ons beskawing is besig om deur 'n nuwe geestelike krisis te gaan. Ekonomiese veranderinge, groei in wetenskap en tegnologie, die vernietiging van tradisionele geloofsoortuiginge en die verwydering van tradisionele verbooie, die vernietiging van sedelikheid — almal dwing die gemeenskap in 'n wanhopige jag op materiële vooruitgang. Die einde van hierdie vooruitgang kan nie voorsien word nie, maar dit skep node sonder om hulle te bevredig, en dit bied geen antwoord op die diepe aspirasies van die verbysterde mensdom nie."

Albert Pinet, redakteur van die weekblad *Réforme*, wat hierdie uitspraak van Pompidou aanhaal, spreek sy verbasing uit oor die ‚geestelike' trant daarvan. Sulke probleme kan trouens nie opgelos word binne die perke van die taak wat aan Pompidou opgedra is nie. Sy kommentaar is gepas. Dit lyk of ons die paradoksale situasie bereik het, waarin Christene aan politiek deelneem en politici aan teologie. Sou dit nie beter wees om te sê. laat Christene hulle met teologie besig hou en politici met hul politiek? Die probleem is egter nie so eenvoudig nie. I.p.v. hierdie toestand te kritiseer, is dit miskien beter om dit te verwelkom. Ons is almal bewus van die ontsettende gevaar wat 'n regering bedreig, wanneer dit hom enkel met politiek, ekonomie, statistiek besig hou ten koste van die mens; m.a.w. wanner dit vergeet dat die politiek vir die mens gemaak is, nie die mens vir die politiek nie.

Soortgelyke gevaar word deur Visser 't Hooft beskryf, waar hy sê: „Kerklede wat hul verantwoordelikheid vir behoeftiges in enige deel van die wêreld ontken, is net so skuldig aan kettery as dié wat een of ander geloofsartikel verwerp." Miskien het albei onbewus die samehang van gebiede ontdek wat eertyds as heeltemal geskeie beskou is. Dit is geen prestasie nie. Ons moet begryp dat 'n teologie sonder werklike inhoud net so gevaarlik is as 'n politiek sonder menslikheid. Albei is vir die mens gemaak, en dit is nie vreemd dat hulle gemeenskaplike doeleindes dien nie. Beide die politici wat met hemelse dinge hulle besig hou, en die teoloë wat belangstel in aardse dinge, herinner ons daaraan dat die eintlike

behoefte by die mens self bestaan, die mens wat sy wortels in hierdie lewe het, maar na die hemel streef. Daar is mense wat sal sê, dat so 'n standpunt slegte politiek en slegte teologie ten gevolge sal hê. Moet 'n mens nie 'n neo-sinkretisme van die ergste soort vermy nie?

Die gebeurtenisse wat Europa en die Verenigde State verlede jaar geskud het, moet egter nie vergeet word nie. As President Pompidou so praat, dan is dit omdat hy iets uit die geskiedenis geleer het. Hy onthou dat die groot meerderheid van studente en Paryse arbeiders in opstand gekom het teen 'n beskawing wat geen siel het nie en die mens niks anders as 'n leë toekoms beloof nie. Hulle het die beslissende vraag van die betekenis van die lewe op die voorgrond gestel. Weliswaar is dit nie die taak van die politiek om hierdie vraag te beantwoord nie. Wanneer dit so iets sou probeer, is die onheil naby. Mens moet net die totalitariese regimes in herinnering roep. Tog sou dit gevaarlik wees vir die politiek om hierdie vraag heeltemal te ignoreer, omdat „die diepe behoeftes van die verwarde mensheid" die vorm van 'n rewolusie kan aanneem.

Terselfdertyd moet dit 'n droombeeld wees om te dink dat die teologie bekwaam is om wonderbaarlike oplossings vir politieke probleme te gee. Dit is bokant sy bevoegdheid, en teokrasieë slaag nie beter as diktatorskappe nie.

Die belangrike is, dat elkeen moet besef hoe ontsaglik groot die taak is om te verseker dat die wêreld van vandag en môre 'n menslike kant het.

Ons moet dit dus nie betreur dat politici geestelik bekommerd is en nadink oor die ‚diepe aspirasies' van die mensdom nie. Ons moet dit ook nie betreur dat teoloë nadink oor probleme met politieke implikasies nie. Wat van belang is, is dat Christene, deur hul getuienis, sal aanwys dat hierdie ‚diepe aspirasies' die weg open na die Man van Nasaret.

DIE REIS NA DIE MAAN

Ons Nederlandse neefs het soms sulke pittige gesegdes, dat ons die vryheid neem om voorbeelde daarvan te gee. Soos bekend is, dink teoloë verskillend oor die reis van die drie Amerikaners na die maan. Daar is verteenwoordigers van twee teenoormekaarstaande rigtinge. Dr. G A. Tukker noem die aanhaling van *Gen. 1* en *Psalm 8* ongeregverdigde kultuuroptimisme. Dit baar hom sorg vir die hele ontwikkeling van die wetenskap. Die groot nadruk wat *Gen. 1* en veral *Gen. 2* in die Skrif kry, is 'n aanwysing dat die aarde in die ruimste sin van die woord aan die mensekinders gegee is om te behou en te bewaar. *Psalm 8* sê dat God die mens laat heers oor die werke van Sy hande: skape, beeste, die diere van die veld, die voëls en die visse. Maar daarby word die maan nie genoem nie. „Hoe heerlik is u Naam op die ganse aarde" — *asseblief nie* te ver daarvandaan nie, sê dr. Tukker. Om nie eens te praat van die verspilling van tyd en geld nie.

Lynreg teenoor die mening van Dr. Tukker staan die van 'n oud-Katolieke pastoor te Dordrecht, drs. G. J. Blom. Sy konklusie is dat ondersoek van die ruimte glad nie in stryd is met Gods wil nie; dit is juis die uitvoering van Gods grote skeppings-, openbarings- en ontwikkelingsplan. Die teoloë moet meer Kopernikaans dink. Die aarde met sy mense is nie *per se* die middelpunt van die ruimte nie, en die evangeliese boodskap het betrekking op die aarde.

Hervormd Perbureau haal aan uit die *Kruisbanier*, 'n Vlaamse ortodokse weekblad, wat van die ruimtevaart sê: „Waarom mag dit nie? Sou daar deur God êrens 'n denkbeeldige grens in die ruimte getrek wees? Tot sover en verder nie? Waar sou die grens dan lê? Op die hoogte waar die vlieërs van ons kinders kom? Of waar die straaljagters deur die lugruim snork? Of nog hoër miskien? Tog stel God 'n grens; baie beslis. Maar nie die wat gevind word in die ruimte van die heelal nie! Ons leer God ken deur sy wet. As ons dit oortree, gaan ons buite ons grense. As ons bv. van die ruimtevaart 'n afgod maak waarvoor alles moet wyk, dan oorskry ons die grens. Dan word dit sonde. Maar dit geld net so goed vir alle dinge wat op die aarde gebeur."

En om met van Niftrik af te sluit: As ek sê dat ek na my dood hoop om na die hemel te gaan, gee ek nie die geografie van die heelal nie, maar druk daardeur uit dat ek daar vas van oortuig is, dat ek deur Gods genade opgeneem word in die eintlike leef-ruimte van God. Die ruimte is daar omdat God daar is. Die ruimte is immanent en transendent tegelyk net soos God. Hoe hierdie geloofsekerheid op enige wyse deur die landing op die maan aangetas word, is vir my 'n volkome raaisel.

CHRIST AND CHRISTIANITY

FR. L. BALINK

THE PERSON OF CHRIST

(a) What we believe:

Christ is the second person of the Holy Trinity. He is the Son of God. This Son of God became man for us. He was born in Bethlehem.

Furthemore we belive that Christ died for us in order to redeem us. He gave us salvation. He saved us by dying on the Cross. This salvation comes to us by receiving the sacraments which were instituted by Christ. On the third day after his death, he rose from the dead and after forty days went back to heaven to sit at the right hand of his Father.

These are the main points of our belief, which can be found in any catechism, even the latest.

We forgot some minor details: Christ performed a whole string of miracles, founded a church and even a hierarchy.

Does this sound irreverend? Does it sound sarcastic? Perhaps it does, but there is one consolation: it is not the true picture of Christ. It is to a large extent our cerebral dogmatic framework. All what we said above tells us something about Christ, but leaves out **the real and most serious reason** for which Christ came amongst us.

(b) Christ in the Bible:

Where then, do we find the real picture of Christ? We find it in the Gospels.

Let us try to sketch a picture of Christ according to Matthew.

In the first chapters of Matthew, we see a man being introduced in a most extraordinary fashion, i.e. his birth, baptism, and temptation in the desert.

If this is only the introduction, we can expect quite something. And sure enough, as soon as Christ starts speaking, he starts by upsetting all the established rules and values: "How happy are the poor in spirit; theirs is the kingdom of heaven. Happy are those who mourn; they shall be comforted." And straight after that: "Happy are you when people abuse you and persecute you and speak all kinds of calumny against you on my account". In other words Christ upsets our nice and cosy world and on top of that he tells his followers that if they believe in Him, then they can expect some rough treatment.

We read on: "You have learnt how it was said to our ancestors . . . but I say this to you." Again Christ upsets the accepted standards.

In quick succession we are being told by this man Christ: "Your almsgiving must be in secret" — that hurts our pride. "When you pray, pray in your room" — that hurts our sense of piety. "Do not judge" — that is a dig at the gossip column. "Beware of false prophets" — how political can you get!

Then we read in Matthew: "Jesus had now finished what he wanted to say, and his teaching made a deep impression on the people." I bet it did, but that is not all. Christ then starts doing something:

First Act: He cures a leper. An outcast. A danger to public health.

Second Act: He cures the servant of a Roman army officer, the arch-enemies of the Jews. This is as much as helping a communist. Subversive activities. Normally you get 180 days for that.

Third Act: He eats with taxcollectors and sinners. This was highly irrespectable in those days. Just imagine our bishop having a meal with a prostitute in a Johannesburg restaurant. What a shame for the Church.

Matthew then reports Jesus saying: "Do not suppose that I have come to bring peace on this earth: it is not peace I have come to bring, but a sword. For I have come to set a man against his father, a daughter against her mother . . . Anyone who does not take his cross and follow in my footsteps is not worthy of me."

We could go on, but these examples should be quite clear to illustrate what type of man Christ was.

You may accuse me of having picked out some passages to suit my purpose. My answer is, read Matthew.

WHAT TYPE OF MAN IS THIS CHRIST?

The following paragraph can serve as an introduction in order to find out who this Christ is. It can also serve as a kind of condition in order to push through to the real meaning of Christ and the real meaning of his coming in the world.

"When modern man tries to grasp the true nature of Jesus of Nasareth, he has to divest himself of many conventional ideas: the loose interpretation which seeks to understand the existential reality of Jesus in accordance with preconceived patterns, the worn-out phraseology which, with its ready-made abstractions, hides rather than reveals the true nature of Jesus' being, the distorted picture of the "loving saviour" which represents him as a kitschy expression of human sentimentality and turns his mystery into a sugarcoated mediocrity. We must remove every trace of what is false, conventional and pretty-pretty until we can feel how fundamentally disturbing and mysterious Jesus was" (**"God is with us"** by Ladislaus Boros).

Let us try to formulate some ideas: Christ came into this world to REDEEM THE WORLD. What is the meaning of this generally accepted platitude?

There is evil in this world. Injustice, hatred, war, suffering, pride, lack of generosity, famine, threats of more war, uncertainty, unfaithfulness, murder, inflicted pain, selfcontentment, poverty, social evils, lack of respect, bureaucracy, red tape, officialdom. It is in these areas that Christ took up his role to combat all this. He wanted the world to be happy and therefore he had to fight all evil wherever it was to be found in his days.

In other words Christ wanted to change the world from an unhappy place to a happy place. Christ rebelled against all evil, all barriers, all injustice, all hypocrisy. His approach championed a change — a revolution — a turning around of the wheel from injustice to justice.

People who pioneer a change, whatever the change may be, will get hurt. They will be hurt because they deviate from an accepted situation, from an accepted identity. The forces of injustice and evil resent this change. They will eliminate such a person.

Christ was successfully eliminated. He was a rebel. He upset the cosy world of accepted standards. He had to pay a price. This is redemption, not given, but conquered at the price of his life.

Christ and his work therefore, become only meaningful if the world will be changed to an ever happier world. Redemption therefore will and must involve a deviation from the accepted standards in order to make this world a better world. This change is resisted, and hence a price is to be paid. This is the reason why Christianity can never be respectable, neither will it be popular, because true Christianity wants to further the work of Christ, that is to redeem the world, that is to bring about the necessary changes in order to create a better world. This will be resented by the establishment. **Christ was a man who attacked a shattered world, to make it whole at the price of His life.**

This had some impact: We read in Matthew 15.12: "Then the disciples came to him and said: Do you know that the pharisees were shocked when they heard what you said?" And in Matthew 11:5-6 it says: "Go back and tell John what you hear and see: the blind see again, and the lame walk, lepers are cleansed and the deaf hear and the dead are raised to life and the Good News is proclaimed to the poor. And happy is the man who is not scandalised by me."

Christ fully realised the impact of his message and actions but he also realised the consequences. Hence his warning to his disciples which we read in John 15:18-21: "If the world hates you, remember that it hated me before you. If you belong to the world, the world would love you as its own. But because you do not belong to the world, because my choice withdrew you from the world, therefore the world hates you. Remember the words I said to you: a servant is not greater than his master. If they persecuted me, they will persecute you". The same warning is sounded in Matthew 10:17-25.

Christ is also adamant that his followers accept his message and mission and make it their own: "Get behind me satan. You are an obstacle in my path, because the way you think is not God's way but man's" (Matthew 16:21-23). And again in John 6:59-67: "This is intolerable language". "After this, many of his disciples left him and stopped going with him." And Jesus said to his Apostles: "What about you, do you want to go away too?"

CHRISTIANITY

For convenience sake we equate in this paragraph terms like: the Church, Christians, followers of Christ.

We are the followers of Christ. We have been charged to proclaim the message of Christ and to act accordingly. We have all been charged and sent, each and everyone of us i.e. those who call themselves Christians. If we believe Christ and act accordingly, then we do so at the risk of all our hard laboured and hard fought securities, at the risk of our own existence, even at the risk of the very existence of our own Church.

The following is a quotation and my own translation of the words of a German philosopher:

"The invitation of all churches to their faithful, to take part in and to celebrate the Sacrifice, becomes meaningless unless those very same churches are prepared to make a sacrifice of themselves in the name of Christ of whom they speak. To bring the work of creation to its highest peak, the churches cannot do less than to offer themselves. If the churches were prepared to take this risk, involving their own existence, then the voices of its ministers and theologians would once more become credible." **(The atombomb and the future of mankind** by Karl Jaspers).

Is it really surprising that this demand is made on the churches? On Christians? Are we better than Christ? Is the Church, that is all Christians, better than Christ? Has not Christ himself warned us? (Matthew 10:24-25).

CONCLUSION

This lecture (as also this series of lectures) was introduced and announced by a sermon given by one of the parishioners. In this sermon the purpose of these lectures was stated as "A return to Christianity". I think a more apt expression cannot be found at the present moment.

In conclusion let me try to make this more tangible:

(a) Christ celebrated the Eucharist as an expression of love and unity. Is our Sunday Service an expression of unity and love for each other? Or is it a denominational and exclusive affair to satisfy a Church law and our own conscience?

(b) Christ associated with all people in order to make them whole. Good ones, bad ones, sinners, prostitutes, dignitaries and outcasts. Our society also has its outcasts and do we meet them: Homosexuals, drunkards, Africans, Coloureds, misfits? Do we treat them according to Christ's standards, or do we treat them according to our own standards, or government standards, or party standards, or economic standards?

(c) Christ gave his life to help others, the world, mankind, us. We give our lives to save what? Our business? Our good name? Our reputation? Our identity? Our way of life?

(d) Christ had a message and acted. We believe the catechism!

(e) Christ was not satisfied with the situation in which he lived. We are satisfied — after all we are baptised and have booked a seat in heaven.

(f) Christ did not have any securities at all. But we have: Building societies, government, town councils, servants, stock exchange, army, insurance policies — we even secured heaven for ourselves by belonging to a Church.

(g) We are good to our friends. So are the pagans.

Christ was a man who attacked a shattered world to make it whole at the price of his life. The conclusion is a question. Can we call ourselves Christians — followers of this Christ?

BOEKBESPREKING

Prof. dr. G. Th. Rothuizen, Aristocratisch Christendom. Over Dietrich Bonhoeffer. J. H. Kok N.V., Kampen 1969. 392 Bladsye. Prys (geb.) f.29.75.

Dit is ongetwyfeld so dat Bonhoeffer aan die ekumene 'n erfenis nagelaat het, nie slegs om daarvan te geniet nie maar ook om daaraan te arbei. Self het hy vir die dialoog met die ekumene nie teruggedeins nie maar indringende vrae gestel; en daarmee ook perspektiewe geopen. Die ekumene sal op sy beurt dan ook nie vir die dialoog met Bonhoeffer moet terugdiens nie. Prof Rothuizen toon in hierdie boek dat hy op 'n voortreflike en uiters bekwame wyse aan hierdie taak deelneem.

Die skrywer ag dit nodig om hom te verantwoord oor die feit dat, te midde van die steeds groeiende Bonhoeffer-literatuur, daar ook 'n boek uit sy pen oor hierdie merkwaardige man met sy „aristokratiese Christendom" verskyn. Ons is hom egter onvoorwaardelik dankbaar vir hierdie deeglike en diepgaande studie, waaruit dit ook duidelik blyk dat die enorme hoeveelheid materiaal wat daarin verwerk is, vir ons aangebied word met die gesag en rypheid wat uit 'n belangstelling en studie oor 'n tydperk van 20 jaar verkry is.

Bonhoeffer self kan stellig nie daarvoor verantwoordelik gehou word dat talle eksponente van die teenswoordige radikale „vernuwingsteologie" hulle regstreeks op hom beroep nie. Feit is egter dat dit gebeur, en dat die „diktatuur van die linksheid" (Van Ruler) wat teenswoordig ook in die teologie die septer wil swaai, in talle gevalle op een of ander wyse na die teologie van Bonhoeffer teruggevoer moet word. Daarom juis is die taak om Bonhoeffer met grondige erns te bestudeer, eenvoudig op die ekumene afgedwing. Prof. Rothuizen stel daarin 'n indrukwekkende voorbeeld. Die feit dat sy boek (klaarblyklik) die vrug is van jarelange studie, dra sterk by tot die deskundigheid en betroubaarheid waarmee hy skryf. 'n Mens is, by herhaling gesê, dankbaar daaroor. En dis nie in mindering van die dankbaarheid nie maar eerder ter beklemtoning daarvan as jy daar byvoeg dat dit ten minste 'n jaar of ses eerder al moes verskyn het. Tog het daar ook juis die afgelope aantal jare so 'n vloedgolf van (egte en onegte) „Bonhoefferianisme" oor die teologiese wêreld gespoel dat die verskyning van prof. Rothuizen se studie juis op hierdie tydstip daardeur tot 'n besondere gehalte gekom het.

Nie slegs die outentieke teologie van Bonhoeffer nie, maar ook — en m.i. is dit veral belangrik — dié wat daarop steun en voortbou (of so pretendeer) word deur prof. Rothuizen onder die vergrootglas geplaas en meesterlik ontleed. Ek wil hier spesifiek verwys na sy bespreking oor Bonhoeffer en die teoloë, waarin, naas die verhouding van Barth en Bultmann tot Bonhoeffer ook dié tussen Bonhoeffer en Tillich, Robinson („Honest to God"), Van Buren- Altizer en Hamilton (die „God is dood" teologie) en die teologie van die „anonieme Christendom onder die loep geneem word. Uit hierdie deel van prof. Rothuizen se boek

blyk dit dat dit inderdaad grondig betwyfel moet word of Bonhoeffer ooit sou wou vader staan vir die wyse waarop die teologie van die religieloosheid, die mondigheid van die mens en die medemenslikheid teenswoordig beoefen en voorgedra word — en dit in weerwil van die feit dat hierdie gedagtes wel die kern uitmaak van insigte wat hy m.n. in sy briewe uit die gevangenis (gebundel in „Widerstand und Ergebung") opper. Tereg sê prof. A. A. van Ruler dat dit sonder meer 'n ramp vir die teologie en die kerk, 'n onbegryplike daad van God is dat Bonhoeffer nie bly lewe het nie. Nou word hy soos 'n geweldige stuk aas deur die wolwe uitmekaar geskeur. (Revolte in de theologie: Vragen door Bonhoeffer aan de orde gesteld. 1968. Bl 120). En prof. Van Ruler het m.i. nog gelyk met sy vraag — altans, teenoor prof. Rothuizen wat dit verdedig en selfs na die verskyning van Bethge se biografie bly dit 'n geldige vraag — of dit eintlik goed en selfs verantwoord was dat hierdie partikuliere briewe uit die gevangenis ooit gepubliseer is.

Hoe dit ook sy, dit *is* gepubliseer, en nie slegs daarmee as sodanig nie, maar veral met die gevolge daarvan, deur die wyse waarop daarmee op loop gegaan is, is die teologiese arbeid teenswoordig gekonfronteer met een van sy lastigste take en grootste verantwoordelikhede van alle tye. Uiteindelik kan daar wel veel goeds uit gebore word (soos die boek van prof. Rothuizen onteenseglik bewys), maar dat daar reeds groot skade aangerig is, staan tog ook vas. Vir 'n vrugbare verwerking van die teologie van Bonhoeffer is daar 'n veel kritieser benadering nodig as wat dit in die radikale teologie teenswoordig geskied. Dit is eenmaal te veelsydig dat enkele elemente daaruit geïsoleer kan word en, soos prof. Van Ruler dit stel, dit te verabsoluteer tot uitgangspunte van 'n geheel nuwe sistematiek. Prof. Rothuizen het daarmee terdeë rekening gehou in sy skitterende bespreking van die teologie van Bonhoeffer en dit tewens 'n indringende kritiek vanuit die tradisionele geloofsposisies, (bv. op die punt van Bonhoeffer se redusering van die teologie tot christologie en van die christologie tot theologia crucis) nie gespaar nie. Besonder belangrik en insiggewend t.o.v. die teologiese uitsprake van Bonhoeffer ag ek ook die feit dat prof. Rothuizen telkens laat uitkom dat (sonder om ook die kontinuïteit wat daar in sy denke is, te ontken!) selfs min of meer voor die hand liggende konklusies wat daaruit gemaak kan word, hoogstens voorlopig kan wees in die lig van ander uitsprake waaruit weer totaal anders gekonkludeer kan word. By Bonhoeffer is eenmaal geen definitiewe, geslote sisteem te ontdek of te konstateer nie. Dit is bv. maar nie sonder meer vas te stel dat alles onder die noemer van theologia crucis gebring kan word nie, en die eerlike kritikus moet homself dan tog weer op hierdie punt ten minste enigsins korrigeer as hy „aan die rande" van Bonhoeffer se christologie ligpunte sien flikker wat 'n theologia creaturae verraai. 'n Verantwoordelike bestudering van Bonhoeffer se teologie moet klaarblyklik (en dit behoort vir my eweëens tot die waardevolle van prof. Rothuizen se boek) tot die ontdekking lei dat hier meer vrae aan die orde gestel en óóp gelaat is as wat daar antwoorde gegee is — nie alleen wat betref die betekenis van die Christelike geloof in die wêreld van vandag nie maar ook wat die Bonhoeffer-interpretasie self betref. Ons het hier nie met 'n teoloog te doen wat hom so maklik en so eenvoudig laat napraat nie. Hy is ook met homself in voortdurende dialoog. Hy eksperimenteer.

Ten slotte wil ek nog opmerk dat ons met hierdie werk van prof. Rothuizen geen sappige stukkie „bedside literature" in die hand gestop kry nie. Die biografiese gedeelte, waarin min of meer bekende hoofmomente aangevul word met intressante besonderhede om so 'n boeiende verhaal te word, lees maklik en vlot. Van Bonhoeffer se huislike agtergrond, sy predikantskap, sy direkteurskap van die illegale predikante-seminarie te Finkenwalde, sy „vlug" na Amerika en haastige terugkeer, sy deelname aan die verset teen Hitler, sy verlowing aan Maria von Wedemeyer, sy gevangenskap en teregstelling word aangrypend vertel. Die skrywer is ongetwyfeld 'n besondere woordkunstenaar. Maar geen joernalis nie. As dit by die teologiese uiteensetting kom waarin bowendien 'n magdom van feite, gegewens en gesigspunte in hierdie unieke kunstenaarstyl verwerk is, vra dit dan wel van die leser ingespanne konsentrasie. Juis hierdie besondere kenmerk van die boek laat 'n mens dit tot op die laaste bladsy intens geniet, en as jy daarmee klaar is, het jy die bevredigde gevoel dat dit dubbel die moeite werd was om jou daarin te verdiep.

B.E.

LETTERS / BRIEWE

CHRISTIANS SHOULD BE PRACTICAL

Mr. V. G. Davies, 89, Kloof Road, Sea Point.

I hasten to point out to Mr. P. M. Harker (Sept. issue) that the gist of what I have said is that Christians should be practical. Is Mr. Harker of the opinion that they should be unpractical?!

The best example of this sort of thing I can think of is that Christ did not demand the immediate abolition of slavery in His time because He knew that society was not yet ready for such a drastic reform. In other words, our Lord took a practical view of the situation. All I ask is that South African Christians take a like practical view of the situation and desist from demanding the immediate abolition of apartheid.

UNDERGROUND CHURCHES

Under the heading "Notting Hill, Black Power and the Christian in a Period of Revolution" (Sept. issue) we read: "Individual witness is no longer meaningful, as is open action. Hence the proposal to the W.C.C. to encourage the formation of underground churches."

Does this mean that some members of the W.C.C. now want to start a sort of Holy War within Christendom with Christian fighting against Christian?!

In the same article we also read: "But what of the institutional Church? Must one wait for it to free itself from its obsolete theological concepts . . . ".

One wonders which theological concepts are referred to here and why they are regarded as obsolete. Talk such as this is most unhelpful for it is mere negative insinuation, and it is to be hoped that the W.C.C. will disregard it.

V. G. Davies.

CONFESSING CHURCH

In order to clarify a situation which many good Christians must find somewhat bewildering, can we please have a definition of the terms 'institutionalized Church' and 'confessing Church'.

V. G. Davies.

(See Pro Veritate, August issue, p. 12. "Wat is 'n belydende kerk?" — Ed.)